

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA HUKUKU
UYGULAMASINDA YAŞANAN
PROBLEMLER
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ARALIK 2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI'NIN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	3
1- İKAMET İZİNİ UYGULAMALARI BAKIMINDAN	3
2- GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜ UYGULAMALARI BAKIMINDAN	9
3- ULUSLARARASI KORUMA STATÜSÜ UYGULAMALARI BAKIMINDAN	12
4- SINIR DIŞI VE İDARİ GÖZETİM UYGULAMALARI BAKIMINDAN.....	14
5- GİRİŞ YASAKLARI VE TAHDİT KODU UYGULAMALARI BAKIMINDAN	21
6- MÜDÜRLÜK BİNALARININ FİZİKİ KOŞULLARI VE İŞLEM ŞARTLARI BAKIMINDAN....	23
7- GÖÇ İDARESİ PERSONELİ VE İŞLEM TESİSİ BAKIMINDAN.....	26
İKİNCİ BÖLÜM	29
YARGI MERCİLERİNİN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	32
BAROLARIN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	33
DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞININ YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	32
BEŞİNCİ BÖLÜM	34
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	34
SONUÇ	37

GİRİŞ

Ekonomik, dini, etnik veya siyasi sorunlara bağılı olarak Dünya'nın farklı coğrafyalarından birçok yabancı, gerek coğrafi konumu gerek ekonomik ve kültürel alt yapısı nedeniyle ülkemize gelmekte ve ülkemizde kalmaya devam etmektedir. Göç hedeflerine geçiş güzergahında olmasının ve çatışma bölgelerine yakın olmasının yanı sıra özellikle son yıllarda ülkemizin bölgesel olarak güçlenmesi ve yöneticilerimizin Müslüman toplumların sorunlarıyla yakından ilgili olması da ülkemizi göç etmek için cazibe merkezi haline getirmiştir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat, bu kapsamda yabancıların hukuki durumlarına ilişkin hususları sistematik ve modern çözüm yöntemleriyle ele almış, idari makamlar tarafından güncel uyum sağlanması adına sürekli olarak yeni yöntemler geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir.

Ancak bu alanda kamu hizmetinin hızlı, verimli ve sorunsuz bir şekilde yerine getirilmesi, ülkemizin siyasi ve coğrafi konumu gereği sürekli olarak göç alması ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar nedeniyle zaman zaman sekteye uğramaktadır.

İşbu çalışma ile yabancılar ve uluslararası koruma hukukunun uygulanmasından kaynaklanan güncel sorunlar ele alınarak tespit edilen sorunların çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Mülteci
Uluslararası
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Ali Kuşçu Mah. Fatih Türbe Sk.
Refah Apt. No: 31/2 Fatih / İSTANBUL
T.0212 531 20 25 F.0212 531 20 26

M: info@umhd.org.tr
W: www.umhd.org.tr

BİRİNCİ BÖLÜM GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI'NIN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- İKAMET İZİNİ UYGULAMALARI BAKIMINDAN

1.1. İkamet izni başvurularında yetkili aracı kurumların aktif hale getirilmesi göç personelinin iş yükünün hafifletilmesinde ve hizmet kalitesinin artmasında etkili olacaktır.

Bilindiği üzere coğrafi konumu ve siyasi altyapısı nedeniyle Türkiye toprakları, tarih boyunca yoğun göç alan bölgelerden birisi olmuş ve bölgedeki göç hareketliliği özellikle son yıllarda daha da yoğunlaşmıştır.

Göçün doğru yönetilebilmesi adına kamu idareleri tarafından her ne kadar azami özen ve çaba gösterilse de uygulamada yaşanan birçok problemin yabancı göçmen sayısındaki söz konusu artışla doğru orantılı olarak ortaya çıkan iş yükünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

İkamet izni başvuru işlemleri de göç idaresi personelinin iş yükünde önemli bir kısmı oluşturmakta olup İstanbul gibi yabancı nüfus bakımından yoğun olan illerde dahi İl Müdürlüklerindeki en yetkin personellerin evrak toplama ve dosya oluşturma gibi basit işlemlerle meşgul olduğu, uyum ve entegrasyon gibi önemli konularla ilgili görev alan personel sayısının ülkedeki göçmen nüfusuna nazaran oldukça az olduğu gözlemlenmektedir.

İkamet izni başvuru işlemlerinin aracı kurumlar tarafından yürütülmesine imkan tanıyan "İkamet İzni İşlemlerinin Yürütülmesine Dair Yetkili Aracı Kurumlar Yönetmeliği" her ne kadar 6 Şubat 2021 tarihinde yayınlanıp yürürlüğe girmiş olsa da, hali hazırda uygulamaya konmadığından bu yönetmelik gereği kurulmuş ve aktif faaliyet gösteren bir yetkili aracı kuruma rastlanmamıştır.

Yönetmelik gereği kurulacak aracı kurumların göç idaresi personelin iş yükünü önemli ölçüde azaltacağı, iş yükünün hafifleyecek olması nedeniyle ekstra personel istihdamına gerek duyulmayacağı, böylelikle kamu kaynaklarının verimli kullanılacağı ve hizmet kalitesinin de artacağını düşünülmektedir. Bununla birlikte aracı kurumların sunacağı hizmetlerin, idare aleyhinde şüphe oluşturmayacak şekilde şeffaf, denetlenebilir ve öngörülebilir şekilde olması, yönetmeliğin bu şekilde uygulamaya konulması hususunda gerekli çalışmaların yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

1.2. İkamet izni başvurularının vekil aracılığıyla yapılabilmesine imkan tanınmalıdır.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulamasına İlişkin

Yönetmeliğinin 21'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında ikamet izni başvurularının yabancı tarafından bizzat yapılmasının esas olduğu, bu başvuruların yabancının yasal temsilcisi veya vekaletnameye haiz avukatı aracılığıyla da yapılabileceği düzenlenmiştir.

Uygulamada ise yabancıların ikamet izni başvuru işlemleri için bizzat İl Müdürlükleri'nde bulunmasını istemenin teamül haline geldiği, bu uygulamaya dayanak olarak da 6458 Sayılı Kanun'un davete uyma yükümlülüğü başlıklı 97'nci maddesinin gerekçe gösterildiği gözlemlenmiştir. Ancak kanunun 97'nci maddesinde yalnızca Türkiye'ye girişi veya Türkiye'de kalışı hakkında inceleme ihtiyacı doğan, hakkında sınır dışı etme kararı alınma ihtimali bulunan veya kanunun uygulanmasıyla ilgili işlemlerin bildirim yapılacak kişilerin göç idarelerine davet edilebileceği düzenlenmiştir. Söz konusu maddede davet edilme gerekçeleri tahdidi olarak sayılmış olmasına rağmen ikamet izni başvurusunu vekil aracılığı ile yapmak isteyen ve kanunda tahdidi olarak sayılan durumlardan herhangi birisine girmeyen yabancılar dahi bu madde gerekçe gösterilerek ikamet izni başvurusu esnasında hazır bulunmaya zorlanmaktadır. Söz konusu kanun maddesinin tüm yabancıların ikamet izni başvurusu esnasında hazır bulunması yönündeki teamüle dayanak teşkil ettirilmesi kanunun amacına ters düşmektedir.

Yabancıların ikamet izni başvurularında bizzat hazır bulunmasının istenmesindeki önemli gerekçelerinden biri de başvurucunun parmak izinin alınması uygulamasıdır.

Kişilerin parmak izinin ikamet izni başvurusu alındıktan sonra belirlenecek bir randevu gününde alınabileceği de dikkate alınarak yasal temsilci ya da avukat aracılığı ile yapılan ikamet izni başvurularında yabancının hazır bulundurulması yönündeki uygulamadan vazgeçilmesinin yoğunluğun azaltılması açısından etkili olacağı kanaatindeyiz

Ayrıca geçtiğimiz dönemlerde insani ikamet izni başvuruları, kanuni düzenlemeye paralel olarak vekil aracılığıyla yapılabiliyor iken İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından gidilen uygulama değişikliği sonrası yabancının insani durumu hakkında mülakat yapılacağı gerekçesiyle yabancının da başvuruda bizzat hazır bulunması istenmeye başlanmıştır.

Ancak bu durum Müdürlük binaları nezdinde yoğun kalabalığa, insani ikamet izni başvurularının işleme alındığı oda önünde oluşan uzun kuyruklara ve aile başvurularında tüm aile üyelerinin uzun bir müddet beklemek zorunda kalmasına sebebiyet vermekte, herkesten önce kamu personellerinin işini zorlaştırmaktadır.

İnsani ikamet izni başvurularında yabancıların durumlarını belirtecek bir dilekçe ile başvuru yapma zorunluluğu bulunduğu dikkate alındığında her başvuru için mülakat yapmak yerine öncelikli olarak başvurucuların durumlarını anlatan dilekçelerinin incelenmesinin, söz konusu dilekçede öne sürülen hususlar yeterli bulunmaz ise yabancı ile mülakat yapma seçeneğinin değerlendirilmesinin başvuru esnasındaki yoğunluğun azalması ve başvuruların daha hızlı sonuçlanması adına olumlu etki doğuracağı

kanaatindeyiz.

1.3. Turizm amaçlı ikamet izni başvurularına ilişkin getirilen kısıtlama, beraberinde kayıt dışı yabancı sayısını artırmış olup uygulamaya bazı gruplar bakımından istisna gidilmelidir.

Geçtiğimiz dönemlerde Suriye dışında diğer coğrafyalardan da ülkemize insani nedenlerle yabancıların geldiği, bu yabancıların sayısının çalışma amacıyla ülkemize gelenler kadar olmasa da bir hayli fazla olduğu, bu kişilerin ülkelerinde din özgürlüğüne getirilen kısıtlamalardan veya siyasi düşünceleri nedeniyle uğradıkları haksızlıklardan dolayı ülkelerini terk ettiği ve Türkiye'nin İslam coğrafyasındaki lider konumu nedeniyle ülkemize gelmeyi tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu yabancıların bazıları ülkelerinde ciddi hedef halinde olduğundan pasaport ve benzeri belgeler edinmemekte ve bu doğrultuda ülkemizde kaçak kalmakta ya da uluslararası koruma statüsü veya insani ikamet kapsamında ülkemizde bulunmaktadır.

Diğer bir kesim ise ülkelerinde yalnızca siyasi görüşlerini açıklamaları veya din özgürlüğüne getirilen kısıtlamalara uymamaları halinde hedef seçileceğinden yani diğer bir deyişle doğrudan hedef halinde olmadığından ülkelerinin resmi makamlarından edindikleri belgelerle turizm amaçlı ikamet izni başvurusunda bulunmakta ve bu izinle ülkemizde yaşamaktadır.

Bu hususun yanı sıra uzun yıllar ülkemizde turizm amaçlı ikamet izni ile ikamet eden, sosyal hayata uyum sağlayarak ülkemizde yerleşik bir düzen kuran, çocukları ülkemizde eğitim görmeye başlayan yabancılar da diğer ikamet izin türlerine geçiş şartlarını taşımamaları nedeniyle turizm amaçlı ikamet izni ile ikamet etmektedir.

Ancak Kanunun kısa dönem ikamet izni şartlarını düzenleyen 32'nci maddesinde, yabancıların Kanunun 7'nci maddesi kapsamına girmemesi şartı aranmakta, 7'nci maddede ise Vize Verilmeyecek Yabancılar başlıklı 15'inci maddeye atıf yapılmakta, söz konusu 15'inci maddenin (f) ve (g) bentlerinde ise kişilerin Türkiye'de kalış amacını haklı nedenlere dayandırması ve kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olması şartları aranmaktadır.

2014 yılında yürürlüğe giren 6458 Sayılı Kanun, turizm amaçlı ikamet izni başvurusu yapacak kişilerin Türkiye'de kalış amacını haklı nedenlere dayandırmasını ve kalacağı sürede, yeterli ve düzenli maddi imkâna sahip olmasını şart olarak aramasına rağmen bu şartlar 8 yıl boyunca idare tarafından uygulanmamıştır.

8 yıllık süreçteki uygulamaya güvenerek Türkiye'ye gelen ve Türkiye'de hayat kuran bir çok yabancı ise uygulamanın değişmesi ve kanuni şartların katı olarak uygulamaya koyulması sonrasında yasal statülerini yitirmiş ve geri dönüşleri de makul olmadığından ülkemizde yasa dışı kalmaya başlamıştır.

Yukarıda belirtilen doğrudan hedef halinde olmadığından ülkelerinin resmi

makamlarından edindikleri belgelerle turizm amaçlı ikamet izni başvurusunda bulunan veya yıllardır ülkemizde ikamet eden, sosyal hayata uyum sağlayan, yerleşik bir düzen kuran kişiler bakımından aile bağları, ikamet süresi, menşe ülkedeki durumu ve çocuğun yüksek yararı gibi hususlar göz önüne alınmalı; yasal statülerinin korunması adına ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına tespiti için göç idaresi personelleri, bürokratlar, hukukçular ve hemşeri dernek temsilcilerinden oluşan bir istişare ekibi kurularak alınacak kararlar doğrultusunda, örneğin düzenlenecek bir genelge ile insani ikamet iznine geçişlerinin sağlanması gibi, istisnai haklar tanınması gerektiği kanaatindeyiz.

1.4. İkamet izni başvurularının nasıl sonuçlandırılacağı sürekli değişen genelge ve iç yazışmalarla talimatlandırıldığı için uygulamaya ve kuruma güven kalmamıştır. İkamet izni başvurularının sonuçları öngörülebilir olmalıdır.

Yabancıların ikamet izni başvurularında hangi şartların aranacağı ve başvuruların hangi kriterlere göre değerlendirileceği özellikle turizm ikamet izni bakımından yıllardır değişen ve tutarsız talimatlara göre yürütüldüğü gözlemlenmiştir.

Göç İdarelerinin daha önceki uygulamalarına güvenerek özellikle turizm amaçlı ikamet izni başvurusu yapan yabancılar, uygulamadaki değişiklikler sebebiyle mağduriyetler yaşamaktadırlar. Ayrıca bazı şehirlerde uygulama farklılıkları olabildiği gibi, aynı müdürlük içerisinde farklı personeller tarafından değerlendirilen başvurularda da birbirinden farklı işlemler tesis edilebildiği gözlemlenmiştir.

İdarenin faaliyetlerinin belirli ölçüde tayin edilebilir ve önceden öngörülebilir olması esastır. Hukuki istikrarın tesis edilebilmesi için benzer başvuruların benzer sonuçlar ile neticelenmesi ve bunun herkesçe önceden öngörülebilir olması gerekmektedir.

Ülkedeki yabancı sayısının düşürülmesi adına gelen başvuruların reddedilmesinin esas, kabul edilmesinin istisna kabul edildiği uygulamadan vazgeçilmeli, hangi başvuruların hangi şartlar altında kabul edileceğinin genelge ve iç yazışmalarla belirlenmesi usulünden vazgeçilerek kuruma olan güvenin yeniden sağlanması amaçlanmalıdır.

1.5. İkamet izni başvuruları esnasında, adli makamlar tarafından daha önce iptaline karar verilen ancak Göç-Net sisteminden henüz kaldırılmayan sınır dışı etme kararlarının kaldırılması yabancılardan beklenmektedir.

6458 sayılı Kanunun Kısa Dönem İkamet İzninin Reddi, İptali veya Uzatılmaması başlıklı 33'üncü maddesinde hakkında geçerli sınır dışı etme kararı bulunan yabancıların ikamet izni başvurularının reddedileceği, uzatılmayacağı, aktif ikamet izni varsa iptal edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle Kanunun 53'üncü maddesi kapsamında hakkında sınır dışı kararı tesis edilen yabancıların ikamet izni de iptal edilmektedir.

Söz konusu yabancılar hakkındaki sınır dışı etme kararlarının adli makamlarca iptaline karar verilse dahi eğer söz konusu karar Göç-Net sisteminde aktif gözükyorsa ikamet izni başvurusu esnasında ikamet izni çalışma grup başkanlığı personellerince başvuruya devam edilebilmesi için sınır dışı etme kararlarının sistemden kaldırılması gerektiği yabancıya bildirilmekte ve başvuru işlemlerine devam edilmemektedir.

Özellikle İstanbul ilinde sınır dışı etme kararının sistemden kaldırılması için yapılacak başvuru usulünde ise sık sık uygulama değişikliğine gidilmesi nedeniyle kimi zaman göç idaresi personeli tarafından farklı yönlendirmeler yapılmakta, bazı durumlarda yabancılar onlarca kilometre uzaklıktaki geri gönderme merkezlerine gitmek zorunda kalmakta, belirsizlik nedeniyle küçük bir işlem için ciddi bir zaman kaybı yaşamaktadır.

2577 Sayılı Kanun'un 28'inci maddesi gereği idarenin re'sen yapmak zorunda olduğu bu işlem için yabancıların yaptığı başvurular, dilekçe ile işleme alınmakta, sınır dışı kararlarının kaldırılması kimi vakalarda 30 günü bulmaktadır.

Sınır dışı etme kararlarının idareye tebliği ile birlikte yabancıların ayrıca talep etme zorunluluğu doğmadan söz konusu kararların derhal sistemden kaldırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Ayrıca yönetmeliğin 57'nci maddesinde düzenleme altına alınan, haklarındaki sınır dışı etme kararlarının adli makamlarca iptaline karar verilen yabancıların yasal kalışlarının idare tarafından sağlanması şeklindeki yükümlülük gereği ikamet izni başvuruları esnasında elinde mahkeme kararı olan ancak haklarındaki sınır dışı etme kararları sistemden kaldırılmamış olan yabancıların başvuruları işleme alınmasının ve söz konusu kararın kaldırılması yönündeki iş ve işlemlerin başvuruyu alan personel tarafından takip edilmesinin hukuk devleti ilkesine ve idarenin bütünlüğü ilkesine daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

1.6. İkamet izni başvurularının reddedilmesine ilişkin tesis edilen işlemlerde etkili itiraz mekanizmasının geliştirilmelidir.

İdari yargının görev alanına giren uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin usulün düzenlendiği 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. Maddesinde ilgililer tarafından idari işleme karşı dava açılmadan önce üst makamdan veya üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari işlemin kaldırılmasının, geri alınmasının veya yeni bir işlem yapılmasının talep edilebileceği düzenlenmiştir.

Bu kapsamda ikamet izni başvurusu reddedilen yabancıların valilikler nezdinde itiraz ve başvurularının tekrar değerlendirilerek onaylanmasını talep etme hakkı bulunmaktadır.

Ancak uygulamada söz konusu itirazların verimli bir şekilde değerlendirilmediği gözlemlenmiştir. Etkin bir itiraz mekanizması olmaması nedeniyle kişiler ufak maddi hataların dahi düzeltilmesi için dava açmak zorunda kalmakta, bu da başvuru sahibi bakımından dava sürecinde yasal statü belirsizliğine neden olurken mahkemeler açısından

da gereksiz iş yüküne sebebiyet vermektedir.

Düzensiz göçün önlenmesi ve mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesi adına etkili bir itiraz mekanizması kurulması yönünde çalışmalar yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

1.7. İnsani ikamet izni başvurularının kişinin kanunda sayılan nedenleri taşıyıp taşımadığı değerlendirilmeksizin, yalnızca il göç idaresi müdürlükleri tarafından belirlenen kriterleri taşıyanlar bakımından işleme alınmasına dair uygulamadan vazgeçilmelidir.

6458 sayılı Kanun'un 46. Maddesi ile düzenlenen insani ikamet izni bilhassa insani nedenlerle ülkemizde bulunuyor olmasına karşın mevcut durumları gereği diğer ikamet izni türlerine başvuru yapamayan, yasal statüsü bulunmayan yabancılar için oldukça önem arz etmektedir.

Madde metninde yabancılara, çocuğun yüksek yararı söz konusu olması, hakkında sınır dışı etme veya Türkiye'ye giriş yasağı kararı alındığı hâlde Türkiye'den çıkışı yaptırılamaması ya da Türkiye'den ayrılması makul veya mümkün görülmemesi, 55. madde uyarınca hakkında sınır dışı etme kararı alınmaması, 53. 72. ve 77. maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvurulması gibi hallerde insani ikamet izni verilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Müstakar yargı kararlarında da, insani ikamet izninin, sınır dışı edilemeyecek olan yabancıların kayıtlı olarak ülkede yaşaması için, kamu yararı gözetilerek idarenin bilgisi dahilinde verilmesi gereken bir ikamet izni olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

Ancak mevcut uygulamada (özellikle İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü nezdinde alınan başvurularda) çocuk, hasta, hamile veya T.C. Vatandaşı aile üyesi olan kişilerin başvuruları haricinde başvuruların alınması konusunda ciddi direnç gösterilmektedir.

Kanun özellikle, haklarında sınır dışı etme veya ülkeye giriş yasağı bulunan ancak ülkeden ayrılması makul ya da mümkün olmayan yabancılara veya 53. 72. ve 77. Maddelere göre yapılan işlemlere karşı yargı yoluna başvuran yabancılara, insani ikamet izninin verilebileceğini düzenleme altına almışsa da bu kişiler idari makamlarca ülkede kalması istenmeyen yabancılar olduğundan, genel olarak insani ikamet izni kapsamına alınmamakta, sınır dışı kararları veya giriş yasakları kaldırılıncaya ya da davaları neticeleninceye kadar başvuruda dahi bulunamayacağı bildirilmektedir.

Kanuni düzenlemenin "verilebilir" ifadesiyle idareye tanıdığı takdir hakkı, icracı makamlar tarafından oldukça dar yorumlanmaktadır. Bu tutum yabancıların kayıt altına alınmak istemesine karşın ülkede kaçak olarak bulunmalarına sebebiyet vermektedir.

İstanbul ilinde yapılan gözlemler neticesinde idarenin belirlediği kriterleri taşımayan kişilerin başvurularının alınmadığı ve usulüne uygun bir ret tebligatı dahi düzenlenmeden

kuruma başvuran kişilerin, insani ikamet birimi görevlileri tarafından, yasa dışı kalış nedeniyle sınır dışı işlemlerinin başlatılması için kolluğa teslim edildiği gözlemlenmiştir. Bu durum, kişilerin kanuni başvuru haklarının engellenmesinin yanı sıra kayıtsız yabancı sayısının artması neticesini de doğurmaktadır.

Yabancı sayısının azaltılması ve il müdürlüğündeki yoğunluğun giderilmesi gibi hususların kanuni bir hakkın kısıtlanmasına gerekçe teşkil etmeyeceği aşikar olduğundan yabancıların başvurularının kanuna uygun bir şekilde işleme alınması gerektiği kanaatindeyiz.

1.8. İnsani ikamet izni uzatma başvurusunda bulunan kişilerin başvuru hakları engellenmemeli, uzatma başvurularında başvurusunun hukuki ve fiili durumunda değişiklik olup olmadığı değerlendirilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 46'ncı maddesi ile düzenlenen insani ikamet izni Göç İdaresi Başkanlığı'nın onayı ile verilmekte ve uzatılmaktadır.

İnsani ikamet izni onaylanan ve yasal sürenin sonunda uzatma başvurusunda bulunmak isteyen kişiler bakımından derneğimize gelen başvurularda, özellikle İstanbul İl Göç İdaresi personeli tarafından yapılan uzatma başvurusu mülakatlarında kişilere şartları taşıyor olmalarına rağmen kısa dönem ikamet iznine geçiş yapmaları, çıkış giriş yapmaları yahut ülkelerine geri dönmeleri yönünde telkinlerde bulunulduğu, başvurularının işleme alınması konusunda zorluk çıkarıldığı başvuru sahipleri tarafından yakınılan hususlar arasındadır.

İnsani ikamet izninin idare tarafından kanuni düzenlemeden bağımsız olarak yasal durumu bulunmayan kişilerin giriş çıkış işlemi yapmaksızın diğer ikamet izinlerinden herhangi birisine geçebilmesine ve böylece durumunu yasallaştırmasına yönelik bir araç olarak kabul edildiği ve bu sebeple yalnızca bir kereye mahsus olarak verilmek istendiği gözlemlenmiştir. İnsani ikamet izni başvurusu yapan yabancılara geçerli pasaportu yoksa insani ikamet izni süresi içinde pasaport temin etmesi ve şartlarını sağladıkları diğer ikamet izni türlerine geçiş yapması gerektiğine dair tebligat yapılması da bu amaca matuf bir uygulamadır.

İnsani ikamet iznini istisnai bir ikamet izni türü olduğunu kabul etmekle birlikte ilk başvuru esnasındaki hukuki ve fiili durumunda herhangi bir değişiklik olmayan yabancıların diğer ikamet izni çeşitlerine başvuruya zorlanması şeklindeki uygulamanın yabancıların başvuru haklarının kısıtlanmasına ve yasa dışı kalışlarına sebep olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle insani ikamet uzatma başvurularında yalnızca yabancıların ilk başvuru esnasındaki hukuki ve fiili durumlarında bir değişiklik olup olmadığının irdelenmesinin gerekli ve yeterli olduğu kanaatindeyiz.

1.9. İnsani ikamet izni başvuruları kapsamında emniyet birimlerinden görüş alınması uygulamasından vazgeçilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 46'ncı maddesinde hangi yabancılara insani ikamet izni verilebileceği düzenleme altına alınmıştır. Kanuni düzenlemedeki "*diğer ikamet izinlerinin verilmesindeki şartlar aranmadan*" ibaresinden yabancıların hangi durumda olursa olsun kanunda sayılan şartları taşıyorsa bu ikamet iznini edinebileceği açıkça anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte il müdürlüklerince insani ikamet izni başvuruları alındıktan sonra yabancıların ülkede kalışlarında sakınca bulunup bulunmadığı hususunda emniyetten görüş istenmektedir.

Emniyet Müdürlükleri ise daha önce haklarında olumsuz değerlendirme bulunan kişilerle ilgili olumsuz görüş, herhangi bir değerlendirme bulunmayan kişilerle ilgili ise olumlu görüş bildirmektedir. İstanbul gibi nüfus yoğunluğu olan illerde bu görüş ve değerlendirmeler yalnızca arşiv incelemesi şeklinde yapılmaktadır.

İnsani ikamet izninin düzenlendiği 46'ncı maddenin 1'inci fıkrasının (b) bendi haklarında en tehlikeli görülen G-87 tahdit kayıtlı yurda giriş yasağı bulunan kişilere dahi bu ikamet izninin verilebileceğini düzenleme altına almışken kanunda şart olarak belirlenmemesine rağmen emniyetten görüş alma uygulaması yalnızca iş yükünü artırmakta, özellikle kalabalık illerde sonuçlanması bir hayli zaman alan başvuruların daha da uzamasına sebebiyet vermektedir.

Ayrıca söz konusu uygulama haklarında daha önceden olumsuz veri girişi yapılmasına rağmen mahkeme kararı neticesinde insani ikamet izni almış kişilerin uzatma başvurularının olumsuz görüş sebebiyle reddedilmesine sebebiyet vermektedir ki bu durum yapılacak olan yargılamalarda Göç İdarelerinin adli makamlar nezdinde ciddi itibar kaybı yaşamasına sebebiyet vermektedir. Zira söz konusu uygulama sonucunda daha önce mahkeme kararı doğrultusunda insani ikamet izni edinmiş bir kişinin fiili durumunda hiçbir değişiklik bulunmazken yine güvenlik gerekçesiyle uzatma başvurusunun reddedilmesi mahkeme kararının dolanılması şeklinde yorumlanmaktadır.

İzah edilen nedenlerle kanunun düzenlenme amacına taban tabana zıt olan ve gereksiz iş yüküne sebebiyet vererek başvuruların neticelenmesini uzatan söz konusu uygulamaya son verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

1.10.Kapalı ilçe olsa da o ilçede uzun süredir yaşadığını belgeli edebilen yabancıların bulunduğu ilçeden adres kaydı yapabilmesi ve söz konusu adres kaydı ile ikamet başvurularının işleme alınması gerekmektedir.

Yabancı nüfusun dengelenmesi ve topluma uyumun kolaylaştırılması adına bazı bölgeler yabancılar için adres kaydına kapatılmış olup bildirilen adresi söz konusu bölgelerde kalan yabancıların ikamet izni başvuruları reddedilmeye başlanmıştır.

Her ne kadar kısıtlama öncesi aynı adreste oturduğunu ispatlayan yabancıların başvuruları işleme alınıyor olsa da aynı bölge içerisinde yer değiştirmek zorunda kalan yabancıların yeni başvuruları kısıtlama gerekçe gösterilerek kabul edilmemektedir.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla ikamet kaydına kapalı olsa da o bölgede uzun süredir yaşadığını, düzenli bir hayat kurduğunu ve başka bir yerde yeni bir hayat kurmasının makul olmayacağını belgelendirebilen yabancıların, bulunduğu bölgelerde başvurularının işleme alınması halinde kaçak kalışlarının önüne geçileceği ve kamusal düzenin daha rahat tesis edilebileceği kanaatindeyiz.

2- GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜ UYGULAMALARI BAKIMINDAN

2.1. Geçici Koruma statüsünde bulunan kişilere somut durumu değerlendirilerek ikamet iznine geçiş hakkı sağlanmalıdır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 21'inci maddesinin 2'nci fıkrası ile Türkiye içinden yapılabilecek ikamet izni başvurularının başvuru için gerekli olan yasal süre (ikamet izni, vize veya vize muafiyet süresi) bitmeden yapılacağı, yasal süreyi on güne kadar aşmış olanların da başvurularının işleme alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu madde hükmü gereği yabancıların ülkemizde ikamet izni edinebilmeleri ilk olarak ikamet izni, vize veya vize muafiyetinin tanıdığı hakla ülkemizde bulunmalarına ve ikamet, vize ya da vize muafiyet süresi bitmeden veya bittikten sonra on gün içerisinde başvuru yapmaları şartına bağlanmıştır.

Kitlesele olarak ülkemiz sınırlarına gelen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılarla tanınan geçici koruma statüsünde ise menşee ülkelerindeki somut durum nedeniyle kişilerin ülkemize vize veya vize muafiyetinin sağladığı hakla giriş yapması şartı aranmamakta, Geçici Koruma Yönetmeliğinin 4. Maddesi gereği Türkiye'ye yasa dışı girişleri veya Türkiye'de yasa dışı bulunuşlarından dolayı geçici koruma altına alınma talepleri engellenmemektedir.

Ülkemize geçerli pasaportuyla yasal yollardan giriş yapmış olan, vize muafiyet süresi ya da ikamet izni süresi içerisinde geçici koruma statüsü edinmek amacıyla başvuruda bulunan Suriye uyruklu kişiler bakımından daha sonra ikamet izni edinmek amacıyla İl Müdürlüklerine başvuru yapmaları halinde yasal süreleri aşmadıkları değerlendirilerek ikamet iznine geçiş hakkı sağlanmaktadır.

Ancak menşee ülkelerindeki mevcut durum nedeniyle pasaport edinmesi mümkün

olmayan, yasa dışı giriş yapan veya vize muafiyet süresi ya da ikamet izni süresi içerisinde geçici koruma başvurusunda bulunmayan yabancılara ikamet iznine geçiş hakkı sağlanmamaktadır.

Bu hususun yanı sıra mevcut uygulamada kişilerin geçerli pasaporta sahip olmaları, yasal yollardan giriş yapmış olmaları ve vize muafiyet süresini ya da ikamet izni süresini aşmadan geçici koruma başvurusunda bulunmuş olmaları halinde dahi artık ikamet iznine geçiş başvurularının olumsuz değerlendirildiği gözlemlenmektedir.

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin ikamet iznine geçişlerine müsaade edilmesinde sağlık sigortalarını kendilerinin yaptırmaları, ikamet izni için harç ödemeleri gibi durumlar sebebiyle kamu bütçesi bakımından fayda bulunduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ikamet izni sahibi olmaları sebebiyle çıkış yaptıkları takdirde Türkiye'ye girişleri için vize şartı aranmayacağından bu uygulamanın yurt dışında ticari bağlantıları ve aile bağları bulunan Suriyelilere de ticari yatırımlarını yönetmek ve aile bağlarını korumak adına fayda sağlayacaktır. Bu şekilde, geçici koruma sahibi Suriyelilerin gönüllü geri dönüş sonrası Türkiye'ye tekrar dönememe problemlerinin de ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

2.2. Hatalı kayıtların düzeltilmesinin önü açılmalıdır.

Geçici koruma kimlik belgesi sahibi olan yabancıların ilk kayıt altına alındıkları dönemde ülkelerinden evrak temin etmelerinin mümkün olmaması nedeniyle kimlik kayıtları çoğu kez beyan usulü ile tutulmuştur. Bazı yabancıların yeteri kadar Türkçe bilmemesi sebebi ile yaşanan iletişim kopukluğu, kamu personellerinin de yoğunluğu ile birleşince bir kısım yabancıların kimlik bilgilerinde fahiş hatalar yapılmıştır.

Bu mağduriyeti yaşayan yabancılar, hataların düzeltilmesi adına gerçek kimlik bilgilerini gösteren tasdikli evrakları menşe ülkelerinden getirtmiş olsalar da sunulan belgelerle mevcut kayıtlar arasında büyük farklılık olması, düzeltmenin kişilerin cezai veya medeni ehliyetinde değişikliğe neden olacak olması gerekçeleriyle başvurularının reddedildiği gözlemlenmektedir.

Somut bir örnekle açıklamak gerekirse; ilk kayıt döneminde evlilik cüzdanı Suriye'de kalan, elinde yalnızca eşinin aile kayıt örneği olan bir Suriye vatandaşına verilen geçici koruma kimlik belgesinde soy isim, doğum tarihi, anne ve baba ismi kısımları eşinkini ile aynı yazılmıştır. Yabancı, bu hata nedeniyle halihazırda bilgileri kendisine ait olmayan bir geçici koruma kimlik belgesi ile dolaşmak zorunda kalmakta olup kayıtların parmak iziyle birlikte alınması nedeniyle de yeni bir geçici koruma kimlik belgesi çıkaramamaktadır. Yabancı şahıs, eşiyile kardeş muamelesi gördüğü için evliliğini de ülkemiz makamlarına tescil ettirememiş, ülkemizde dünyaya gelen çocukları da bu nedenle geçici koruma kimlik belgesi edinememiştir. Çocuğun yüksek yararı ilkesi ihlal edilerek küçük bakımından da eğitim ve sağlık hakkı başta olmak üzere birçok anayasal hakkın ihlaline sebep olunmuştur.

Kayıtlarının düzeltilmesi amacıyla göç idaresine başvuran bazı yabancılar hakkında ise ilk başvuru esnasında gerçeğe aykırı bilgi paylaşılmış olması gerekçesiyle kolluğa bilgi verilerek resmi belgede sahtecilik suçundan işlem yapıldığı, sınır dışı süreci başlatıldığı derneğimize yapılan başvurularda yabancılar tarafından dile getirilen hususlardandır.

Bu durum kişilerin kendilerine ait olmayan kimlik bilgileriyle dolaşmalarına sebebiyet vererek kamu düzeni açısından tehlike oluşturmakta, aynı zamanda düzeltilmeyen hatalar nedeniyle ikame edilen davalar mahkemeler nezdinde iş yüküne sebebiyet vermektedir.

Açılan davalarda mahkemeler tarafından istikrarlı bir şekilde, maddi hata kapsamında değerlendirilen hataların dahi sunulan yeni, usulüne uygun onayları haiz evrak göz önüne alınarak düzeltilmesi gerektiğine karar verildiği dikkate alınarak, hatalı kayıtların dayanak belge sunulması halinde düzeltilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2.3. Geçici koruma kaydına kapalı olsa da o ilde uzun süredir yaşadığını belgelendirebilen yabancıların bulunduğu ilde başvurularının işleme alınması gerekmektedir.

Yabancı nüfusun dengelenmesi ve topluma uyumun kolaylaştırılması adına bazı illerde geçici koruma kayıtları bakımından sınırlama getirilmiş, bu iller geçici koruma kaydına kapatılmıştır.

Geçici koruma kaydına kapalı olan illerde uzun süredir yaşayan ve düzen kuran yabancılar, başka ile gitmek zorunda kalarak kurulu düzenlerinin bozulmasından endişe ettikleri için şartları taşısalar dahi geçici koruma başvurusu yapmaktan imtina etmektedir.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla geçici koruma kaydına kapalı olsa da o ilde uzun süredir yaşadığını, düzenli bir hayat kurduğunu ve başka bir ilde yeni bir hayat kurmasının makul olmayacağını belgelendirebilen yabancıların, bulunduğu ilde başvurularının işleme alınması halinde bu illerde kaçak kalışlarının önüne geçileceği ve kamusal düzenin daha rahat tesis edilebileceği kanaatindeyiz.

2.4. Geçici koruma kaydına kapalı bir ilde, kayıt altına alınmak üzere il göç idaresi müdürlüğüne başvuran kişilerin kayıt yaptırabilecekleri illere yönlendirilmesi ve kayıt amaçlı yol izin belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Geçici koruma kaydına kapalı illerde bulunan yabancılar, bulunduğu ilde göç idaresine başvuruda bulunarak kayıt altına alınmak istediklerini beyan ettiklerinde, mevcut uygulama gereği kaydın kapalı olduğu, başka bir ilden başvuru yapması gerektiği bildirilmektedir.

Ancak derneğimize gelen başvurularda, özellikle İstanbul ili bakımından, yabancıya hangi ilde başvuruda bulunabileceği konusunda herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı, başvuruda bulunabileceği şehre gidebilmesi için yol izin belgesine benzer bir evrak da

düzenlenmediği sık sık dile getirilen hususlardandır.

Yasal kalışı bulunmayan bu kişiler, bu nedenle otobüs bileti dahi alamadıkları, özel araçla gitmeyi düşündüklerinde ise yolda herhangi bir kontrole denk gelmeleri halinde yasal kalışı bulunmadığı gerekçesiyle sınır dışı sürecine maruz kaldıkları hususunda yakınmaktadır.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla geçici koruma kaydına kapalı bir ilde, kayıt altına alınmak üzere il göç idaresi müdürlüğüne başvuran kişilerin kayıt yaptırabilecekleri illere yönlendirilmesinin ve kayıt amaçlı yol izin belgesi düzenlenmesinin kaçak kalışların önüne geçeceği ve kamusal düzenin daha rahat tesis edilebileceği kanaatindeyiz

2.5. Geçici Koruma Kimlik Belgesini haiz kişilerin aile birleşimi gerekçesiyle kapalı illere sevk taleplerinin kişi özelinde incelenmesi gerekmektedir.

Ülkelerinde halen devam etmekte olan çok yönlü savaş ve iç karışıklık nedeniyle ülkemize sığınan Suriye uyruklu, geçici koruma kimlik belgesini haiz kişiler bakımından iller arasındaki yabancı nüfusun dengelenmesi ve topluma uyumun sağlanması açısından bazı illerde geçici koruma kaydı kapatılmıştır.

Geçici koruma kimlik belgesini haiz, ancak aile üyeleri farklı illerde kayıtlı olan yabancıların aile birleşimi kapsamında kayıtlarını kayda kapalı bir ile taşımaya ilişkin talepleri bu sebeple çoğu zaman reddedilmektedir. Bu hususun yanı sıra derneğimize gelen başvurularda kişilerin, kayıtlı oldukları ilden kayda kapalı bir ile kayıt yaptırmak üzere aile birleşimi gereği yol izin belgesi taleplerinin e-devlet üzerinden gerekçe gösterilmeksizin reddedildiği, kişilerin kuruma başvurabilmesinin dahi mümkün olmadığı sık sık dile getirilen hususlar arasındadır.

Bu sebeple, aile birleşimi gibi kabul edilebilir bir gerekçe ile yol izin belgesi talep eden ve il müdürlüklerine başvuran, geçici koruma kimlik belgesi sahiplerinin bu taleplerinin aile birleşimi ve çocuğun yüksek yararı gibi ilkeler gözetilerek, kişi özelinde hassas bir şekilde incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2.6. Suriye'ye çıkış yapan ancak can ve mal güvenliklerini sağlamalarının mümkün olmaması nedeniyle tekrar ülkemize giriş yapmak zorunda kalan Suriyelilerin yeniden geçici koruma statüsü edinmesinin önü açılmalıdır.

Geçici Koruma Yönetmeliğinin 13. Maddesinde, geçici koruması sona eren yabancıların, geçici korumadan faydalanmak üzere tekrar sınırlarımıza gelmesi veya sınırlarımızı geçmesi halinde geçici koruma hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına bireysel olarak değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda bir kısım yabancı, yıllardır göremedikleri aile üyelerinin hastalık ya da

ölüm haberlerini aldıklarında veya benzer insani nedenlerle kısa süreliğine menşe ülkelerine çıkış yapabilmekte; bir kısım yabancılar da menşe ülkelerinde can ve mal güvenliklerini sağlamanın mümkün hale geldiğini, ülkesinde yeniden bir hayat kurabileceğini düşünerek kendi isteğiyle geri dönüş yapmaktadır.

Ancak derneğimize yapılan başvurularda, ülkelerinde halen güvenli bölge olmaması, yeniden bir hayat kurmasının mevcut şartlarda mümkün olmaması, can ve mal güvenliğini sağlayamaması nedenleriyle veya kısa süreli ziyaretlerinin son bulması neticesinde tekrar ülkemize giriş yapan bazı yabancıların geçici koruma statüsü başvurularında bireysel ve somut bir değerlendirme yapılmadığı, başvuruların reddedildiği sık sık dile getirilen hususlardandır.

Geçici koruma yönetmeliğinin 13. Maddesi gereği kişilerin bireysel ve somut durum değerlendirmesinin etkin olarak yapılmasının kayıt dışı yabancı sayısının önüne geçeceği kanaatindeyiz.

3- ULUSLARARASI KORUMA STATÜSÜ UYGULAMALARI BAKIMINDAN

3.1. Uluslararası koruma kaydına kapalı olsa da o ilde uzun süredir yaşadığını belgelendirebilen yabancıların bulunduğu ilde başvurularının işleme alınması gerekmektedir.

Yabancı nüfusun dengelenmesi ve topluma uyumun kolaylaştırılması adına bazı illerde uluslararası koruma kayıtları bakımından sınırlama getirilmiş, bu iller uluslararası koruma kaydına kapatılmıştır.

Uluslararası koruma kaydına kapalı olan illerde uzun süredir yaşayan ve düzen kuran yabancılar, başka ile gitmek zorunda kalarak kurulu düzenlerinin bozulmasından endişe ettikleri için şartları taşısalar dahi uluslararası koruma başvurusu yapmaktan imtina etmektedir.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla uluslararası koruma kaydına kapalı olsa da o ilde uzun süredir yaşadığını, düzenli bir hayat kurduğunu ve başka bir ilde yeni bir hayat kurmasının makul olmayacağını belgelendirebilen yabancıların, bulunduğu ilde başvurularının işleme alınması halinde bu illerde kaçak kalışlarının önüne geçileceği ve kamusal düzenin daha rahat tesis edilebileceği kanaatindeyiz.

3.2. Uluslararası koruma kaydına kapalı bir ilde, kayıt altına alınmak üzere il göç idaresi müdürlüğüne başvuran kişilerin kayıt yaptırabilecekleri illere yönlendirilmesi ve kayıt amaçlı yol izin belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Uluslararası koruma kaydına kapalı illerde bulunan yabancılar, bulunduğu ilde göç idaresine başvuruda bulunarak kayıt altına alınmak istediklerini beyan ettiklerinde, mevcut

uygulama gereği kaydın kapalı olduğu, başka bir ilden başvuru yapması gerektiği bildirilmektedir.

Ancak derneğimize gelen başvurularda, özellikle İstanbul ili bakımından, yabancıya hangi ilde başvuruda bulunabileceği konusunda herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı, başvuruda bulunabileceği şehre gidebilmesi için yol izin belgesine benzer bir evrak da düzenlenmediği sık sık dile getirilen hususlardandır.

Yasal kalışı bulunmayan bu kişiler, bu nedenle otobüs bileti dahi alamadıkları, özel araçla gitmeyi düşündüklerinde ise yolda herhangi bir kontrole denk gelmeleri halinde yasal kalışı bulunmadığı gerekçesiyle sınır dışı sürecine maruz kaldıkları hususunda yakınmaktadır.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla kayda kapalı bir ilde, kayıt altına alınmak üzere il göç idaresi müdürlüğüne başvuran kişilerin kayıt yaptırabilecekleri illere yönlendirilmesinin ve kayıt amaçlı yol izin belgesi düzenlenmesinin kaçak kalışların önüne geçeceği ve kamusal düzenin daha rahat tesis edilebileceği kanaatindeyiz

3.3. Uluslararası Koruma Başvurusu sahibi kişiler bakımından avukatların Bilgi Edinme Kanunu gereği bilgi edinme ve evrak teslim alma taleplerinin geri çevrilmesi uygulamasından vazgeçilmelidir.

6458 sayılı Kanunun 65'nci maddesi ile uluslararası koruma başvurularının valiliklere bizzat yapılacağı hüküm altına alınmış, devamında Karar başlık 78'inci maddede ise tebliğatların ilgiliye, yasal temsilcisine veya avukatına yapılacağı, tebliğde kararın maddi gerekçeleri ve hukuki dayanaklarının da belirtileceği açıkça düzenlenmiştir.

Yine 6458 sayılı Kanunun Uygulanma Yönetmeliğinin 117'nci maddesinde de başvuru sahiplerinin kişisel dosyalarında bulunan belgelerin bir örneğinin talep halinde kendisine, yasal temsilcisine veya avukatına teslim edileceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak uygulamada uluslararası koruma başvurusundan bulunan müvekkillerini temsilen başvuru hakkında bilgi almak isteyen avukatların taleplerinin, Kanunun 78'inci maddesi ve Uygulama Yönetmeliğinin 117'nci maddesi gereğince yerine getirilmesi gerekirken, uluslararası koruma başvurularının bizzat yapılabileceğine ilişkin düzenleme gerekçe gösterilerek geri çevrildiği gözlemlenmiştir.

Örneğin; vekillerinin yapılacak yargılamaya esas olmak üzere uluslararası koruma başvuru dosyalarında bulunan mülakat formlarından örnek alma taleplerinin yetkililerce kimi zaman yerine getirilmediği, ayrıca mülakat formlarının başvuru sahiplerine de teslim edilmediği dernek avukatlarımız tarafından gözlemlenmiştir.

6458 sayılı Kanunun 75'inci maddesinin 6'ncı fıkrası hükmü ve uygulama yönetmeliğinin 117'nci maddesinin 1'inci fıkrası hükmü uyarınca başvuru sahiplerinin ve

vekillerinin bu taleplerinin karşılanması gerekirken aksi yöndeki uygulamadan yasal düzenlemelere aykırı olması nedeniyle vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

3.4. Havalimanlarında iltica başvurularının alınmaması, yabancıların geldikleri ülkeye geri itilmesi, itiraz prosedürü sonlanana kadar tutulma koşulları ve avukata erişim hakkı konularıyla ilgili uygulama değişikliğine gidilmelidir.

Ülkelerinde maruz kaldıkları insanlık dışı muamele nedeniyle doğdukları toprakları terk etmek zorunda kalan yabancılardan bir kısmı ülkelerini alelacele terk etmeleri nedeniyle vize edinmemesi, bir kısmı muhalif olmaları nedeniyle ancak ve ancak sahte evraklarla ülkelerinden çıkış yapabilmeleri, bir kısmı ise evraklarının tam olmasına rağmen Türkiye'ye giriş yasağı bulunması sebebiyle ülkemize giriş yapamamakta, söz konusu durum sebebiyle geldikleri yere de dönememektedirler.

Bu kişiler ülkemizden uluslararası koruma talep etmelerine rağmen kimi zaman başvuruları alınmamakta ve iddiaları dikkate alınmaksızın geldikleri yere geri itilmektedirler. İltica başvurusu işleme alınan ancak kabul edilmeyen kişiler ise itiraz prosedürü sonlanana kadar havalimanında, kısıtlı imkanlara sahip alanlarda tutulmaktadır.

Asgari yaşam standartlarının çok altında bulunan bu bölümler bir insanın sürekli kalmasının mümkün olmadığı yerlerdir. Bu yabancılar (ve çocukları-bebekleri) 24 saat ışıklı bir ortam olan salonlarda açık hava gibi ihtiyaçlarını giderebilme imkanı olmaksızın bir yıla yakın ve bazen daha uzun süren dava süreci neticeleninceye kadar bekletilebilmektedirler. Havalimanlarındaki gümrük uygulaması nedeniyle ise bu şahısların kendilerine hukuki yardım sağlayacak avukatlara özellikle mesai saatleri dışında erişim hakkı bulunmamaktadır.

Bu kapsamda;

- Ülkemiz sınırlarına gelen her yabancıların iltica hakkı olduğunun havalimanında görevli personele hatırlatılmasının ve bu konuda yapılan başvuruların -istisnasız- işleme alınması gerektiğinin bildirilmesi,
- İltica başvurusu kabul edilmeyenlerden adli mercilere itiraz edenlerin veya başvuru işlemleri kısa sürede tamamlanamayacak olan şahısların bu süre zarfında insan hakları standartlarına uygun bir ortamda tutulmasının sağlanması,
- Sadece vize konusunda eksikliği bulunan kişilere ise havalimanında vize alabilme imkanı sağlanması, sınır kapılarında vize verilmesine ilişkin mevzuatta bulunan hükümlerin uygulamada karşılık bulmasının sağlanması

gerektiği kanaatindeyiz.

3.5. Hakkında genel güvenlik gerekçesiyle tesis edilen tahdit kodu bulunan yabancıların uluslararası koruma başvurusunun işleme alınmamasına dair uygulamadan vazgeçilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 8'inci maddesinde yabancıların Türkiye'ye girişi yasaklı kişiler kapsamında olmasının veya yasal girişi bulunmamasının uluslararası koruma başvurusu yapmasını engelleyecek şekilde yorumlanamayacağı düzenlenmiştir.

Bu nedenle hakkında aktif giriş yasağı bulunan kişilerin uluslararası koruma başvurusunda bulunabilmesi açısından kanuni bir engel bulunmamaktadır.

Ancak uygulamada haklarında aktif giriş yasağı bulunduğu gerekçe gösterilerek bazı yabancıların uluslararası koruma başvurusunda bulunmalarının engellendiği gözlemlenmiştir.

Kanuna aykırı bu uygulamadan vazgeçilmesi, haklarında aktif giriş yasağı bulursa dahi söz konusu yabancıların başvuru hakkının engellenmemesi, başvuru alındıktan sonraki değerlendirme sürecinde ise salt güvenlik tahdit kayıtlı giriş yasağı kararı bulunmasının ret kararına gerekçe gösterilmemesi ve başvurunun kanuni şartlara uygun olup olmadığının değerlendirilerek bir karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

4- SINIR DIŞI VE İDARİ GÖZETİM UYGULAMALARI BAKIMINDAN

4.1. İdari gözetim altında tutulan yabancılar bakımından idari gözetim kararlarının devamında zaruret olup olmadığı değerlendirmesi aktif ve etkin bir şekilde yapılmalıdır.

6458 sayılı Kanununun 57'nci maddesinde hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancılardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında idari gözetim kararı alınacağı düzenlenmiştir.

Aynı kanun maddesinin devam eden fıkralarında ise idari gözetim süresinin altı ayı geçemeyeceği, bu sürenin ancak yabancıların sınır dışı edilme işlemlerinde iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde altı ay daha uzatılabileceği düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin idari gözetim kararının gözden geçirilmesi başlıklı 61'inci maddesinde ise idari gözetimin, devamında zaruret olup olmadığı hususunun belirlenmesi amacıyla her ay gözden geçirileceği; sınır dışı etme kararının, yabancıların idari gözetime alınmasından itibaren altı ay içinde yerine getirilemeyeceğinin öngörülmesi, yabancıların, sınır dışı etme kararı alınmayacaklar kapsamına girdiğiyle ilgili ciddi emarelerin ortaya çıkması, yabancı hakkında idari gözetim kararı alınmasına esas teşkil eden kaçma ve kaybolma riskinin

ortadan kalkması, yabancıların gönüllü geri dönüş desteğine başvurması hallerinde idari gözetimin devamında zaruret görülemeyeceği düzenlenmiştir.

Kanunun 53'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında ise sınır dışı kararına karşı yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancıların sınır dışı edilemeyeceği açıkça düzenlenmiştir.

Ancak uygulamada Yönetmeliğin 61'inci maddesi gereği zaruret değerlendirmesinin çoğu kez yalnızca usulen yapıldığı, özellikle Kanun'un 53'üncü maddesi gereği sınır dışı kararına karşı yargı yoluna başvurulmuş olduğu ve yargılama süresi bakımından sınır dışı etme kararının altı ay içinde yerine getirilemeyeceğinin açık olmasına rağmen veya Kanunun 4'üncü ve 55'inci maddeleri kapsamında sınır dışı edilmesi mümkün olmayan yabancılarından olduğu hususunda ciddi emareler olmasına rağmen yabancıların idari gözetim altında tutulmaya devam edilmesinin teamül haline geldiği gözlemlenmiştir.

Ancak bu kapsamdaki yabancıların idari gözetim altında tutulmasında hukuki yarar bulunmamakta olup kanuni düzenlemeye paralel olarak idari gözetim değerlendirme usulünün etkin ve aktif bir şekilde uygulanması için çalışmalar yapılması, yabancıların amaçsız olarak idari gözetim altında tutulması yerine 57'nci maddenin 4'üncü fıkrasına ek olarak getirilen alternatif yükümlülükler ile serbest bırakılmasının hukuken daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

4.2. Sınır dışı kararına karşı açılan iptal davalarında, dava açıldığına dair bildirim usulünün avukatlar ve göç personeli açısından evrak ve iş yükünü de azaltacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

6458 sayılı Kanunun 53'üncü maddesinde kişilerin sınır dışı kararına karşı yargı yoluna başvuruda bulunma usulü düzenlenmiş, mahkemeye başvurulması halinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancıların sınır dışı edilemeyeceği de hüküm altına alınmıştır. Mahkemeye başvuran kişinin, başvurusunu sınır dışı etme kararını veren makama da bildireceği aynı kanun maddesi ile düzenlenmiştir.

Bu bildirim, dava sonuçlanana kadar yabancıların sınır dışı edilmeme hakkı bakımından önem teşkil etmektedir.

Ancak uygulamada kanunun bildirimle ilişkin getirdiği bu yükümlülüğün, nasıl yerine getirileceğine ilişkin açık ve pratik bir usul bulunmaması mağduriyete yol açma riski doğurmaktadır.

Örneğin İstanbul ilinde, birden fazla geri gönderme merkezi ve il müdürlüğü hizmet binası bulunması nedeniyle sınır dışı işlemlerine karşı dava açıldığına dair bildirimlerin nereye yapılacağı belirsiz ve sürekli değişen bir husustur. Pandemi dönemi ile getirilen kısıtlamalarla beraber yakın zamana kadar bu bildirimlerin e-mail yoluyla yapılmasının önü açılmışken, 10 Kasım 2022 tarihinden sonra İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü Hukuk

İşlerinde veya geri gönderme merkezlerinde bildirim dilekçeleri kabul edilmeye başlanmıştır. Ancak derneğimiz avukatlarının deneyimlediği üzere; geri gönderme merkezlerinin ve hukuk işlerinin yoğunluğu nedeniyle bildirimler sisteme geç işlenmekte, daha hızlı sonuç alınması isteniyorsa yoğunluğun az olduğu, örneğin Binkılıç'ta yer alan Geri Gönderme Merkezinde, bildirimde bulunulabileceği bildirilmektedir.

Diğer iller bakımından ise bazı illerde elden veya iadeli taahhütlü posta ile başvuru istenirken bazı illerde mail yoluyla başvuru yeterli görülmektedir. Ancak bu usulün her şehirde farklı ve belirsiz olması, il göç idarelerinin dahili hatlarına ulaşılamaması ve bildirim usulünün tespit edilememesi hak ihlallerine neden olmaktadır.

Her şehir için bildirimle ilişkin usulün ortak, pratik ve belirli hale getirilmesi açısından usulün belirlenmesi ve elektronik ortamda (örneğin bildirim alınacağına dair geri dönüş yapılması şartıyla özel bir mail aracılığı ile) bildirim yapılma imkanının sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.

4.3. Sınır dışı işlemi için yakalanan yabancıların öncelikle karakola sevk edilmesi prosedüründen vazgeçilmeli, işlem dosyalarının Göç-Net sistemine taranarak, yabancıların nerede tutulduğuna ilişkin bilginin ve dosya suretinin kolay ulaşılabilir olmasının önü açılmalıdır. Ayrıca yabancıların sınır dışı sürecinde ilden ile gezdirilmesi uygulamasından vazgeçilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 54'üncü maddesi kapsamındaki yabancıların, kolluk tarafından yakalanmaları halinde, haklarında karar verilmek üzere derhal valiliğe bildirileceği, bu kişilerden sınır dışı kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında valiliklerce karar tesis edileceği kanunumuzda düzenlenmiştir.

Bu nedenle bu kapsamdaki yabancılar kolluk tarafından yakalanmasına müteakip burada parmak izi, gbt sorguları ve ifadelerinin alınması işlemleri tamamlanmakta, ardından geri gönderme merkezlerine sevk edilmekte, kişilerin hangi merkezde bulunduğu bilgisi ancak bulunduğu merkeze başvurularak tespit edilebilmekte, dosya sureti de bu merkezden alınabilmektedir.

Karakolda işlemleri tamamlanıp geri gönderme merkezine sevk edildiğinde ise yabancıların hangi geri gönderme merkezinde tutulduğu bilgisine ve dosya suretine ulaşılması çoğu kez uzun zaman ve emek gerektirmektedir. Örneğin İstanbul ilinde merkeze uzak, üç farklı geri gönderme merkezi bulunması, hangi yabancıların ne zaman hangi merkeze gönderileceğinin belirli olmaması avukatlar ve yabancıların ailesi açısından külfete neden olmaktadır.

Bununla birlikte yabancılar İstanbul ilinde kısa bir süre tutulduktan sonra başka illere sevk edilebilmektedir. Bazı vakalarda başka illere sevk edilen yabancıların, sadece gönderilen ilin Göç-Net kaydına işlendiği, bu sebeple diğer illerden şahsın nerede

tutulduğu bilgisine ulaşamadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, yabancı ile ailesinin ve avukatının iletişiminin kesilmesine ve yabancidan haber alınamamasına neden olmaktadır. Nereye götürüldüğünü ailesine ya da avukatına haber edemeyen yabancılar, (çoğu yabancı, nakil iline götürüldükten sonra eğer telefonla konuşmasına izin verilirse bu şekilde haber verebilmektedir) sınır dışı iptal davası için düzenlenmiş yedi günlük kanuni süreyi kaçırmaktadırlar. Bu ise adil yargılanma hakkının ve temel hak ve hürriyetlerin korunması hakkının (etkili başvuru hakkı) ihlal edilmesine sebebiyet vermektedir. Yabancıların ilden ile gezdirilerek sınır dışı iptal davalarını süresinde açmalarının önüne geçilmesi uygulamasından vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu nedenlerle sınır dışı işlemi için yakalanan yabancılar doğrudan geri gönderme merkezlerine götürülmeli, iller arası entegrasyon sağlanarak yabancı hakkında hangi ilin hangi kararları tesis ettiği Göç-Net sisteminden teyit edilebilme ve parmak izi, ifade ve gbt sorgulama gibi işlemlerin 48 saatlik süre içerisinde geri gönderme merkezinde tamamlanmasının önü açılmalıdır.

Ayrıca yabancıların nerede tutulduğunun tespitinin kolay ve ulaşılabilir olması adına, kolluk birimleri, geri gönderme merkezleri ve koordinasyon merkezlerinden bilgi alınabilmesi adına ortak bir sistem kurulması, tüm dosyaların Göç-Net sistemine taranarak ulaşılabilir hale getirilmesi halinde büyük bir külfetin ortadan kalkacağı ve dava açma süresinin 7 güne düşmüş olması sebebiyle de yabancıların hak kaybına uğramasının önüne geçileceği kanaatindeyiz.

4.4. Kolluk personelinin Türkiye’de yasal kalış hükümleri bakımından bilgilendirilmesi hususunda çalışmalar yapılmalı, kişilerin haksız yere tutulmalarının önüne geçilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 54’üncü maddesinde ikamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler hakkında sınır dışı kararı alınabileceği hüküm altına alınmıştır.

Ancak ikamet izni süresinin bitiminden itibaren yasal süreler içerisinde uzatma başvurusunda bulunan kişiler bakımından kanun maddesinin bu bendinin uygulama alanı bulmayacağı açıkken, derneğimiz avukatlarının tecrübe ettiği bazı vakalarda kolluk personelinin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması nedeniyle yabancıların yasal kalış hakkı bulunmasına rağmen sınır dışı sürecine maruz bırakıldığı gözlemlenmiştir.

Özellikle kimlik kontrolü yapan kolluk birimlerinin Türkiye’de yasal kalış hükümleri bakımından bilgilendirilmesi hususunda çalışmalar yapılmasının, kişilerin haksız yere tutulmalarının önüne geçeceği, idareyi de gereksiz iş yükünden kurtaracağı kanaatindeyiz.

4.5. Hakkında Sınır Dışı Kararı Olup Ülkeden Çıkış Yapmak İsteyen Yabancıların, Havalimanlarında Tutularak Geri Gönderme Merkezlerine Gönderilmesi Uygulamasından Vazgeçilmelidir.

Hakkında daha önce sınır dışı kararı tesis edilmiş ancak sınır dışı edilememiş bazı yabancıların, belirli süre sonra kendi iradeleri ile ülkeden çıkış yapmak için havalimanına gittiklerinde, haklarında aktif sınır dışı kararı olduğu gerekçesi ile alıkonularak tekrar Geri Gönderme Merkezlerine gönderildiği gözlemlenmiştir. Ülkeden çıkmak isteyen yabancıların bu şekilde tekrar geri gönderme merkezlerine götürülmesi gereksiz kamu yüküne sebebiyet vermektedir. Bu durumda olup çıkış yapmak isteyen yabancıların alıkonulmadan çıkış işlemlerinin sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.

4.6. Terör şüphesi ile tutulan yabancıların sınır dışı işlem dosyalarında yer alan savcılık evrakını incelemek isteyen avukatların taleplerinin, dosyada "kısıtlılık" olduğu gerekçesiyle reddedildiği uygulamadan vazgeçilmelidir.

Ceza Muhakemesi Kanunumuzun 153'üncü maddesinde avukatın dosya inceleme yetkisi düzenlenmiş, aynı maddede kanunda sayılı suçlar bakımından avukatın dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek olması ihtimalinde hâkim kararıyla kısıtlanabileceği de hüküm altına alınmıştır.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun veya devletin güvenliğine karşı işlenen suçların şüphelisi olan kişilerin soruşturuldukları dosyalar da kısıtlılık kararı alınabilecek dosyalar kapsamındadır. Ancak madde metninin devamında yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporlarını ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanakları, kısıtlama kararı olsa dahi müdafinin inceleme yetkisi olduğu belirtilmiştir.

Uygulamada derneğimiz avukatları tarafından gözlenen vakalarda, CMK'nın bu maddesine aykırı şekilde, idari gözetim altında tutulan ve terör örgütü üyeliği iddiasıyla başlatılan soruşturma kapsamında sınır dışı edilmek üzere alıkonulan yabancı kişiler bakımından, soruşturma dosyalarında gizlilik kararı bulunduğu gerekçe gösterilerek sınır dışı işlem dosyalarında kısıtlılık kararının istisnası olan yukarıda sayılı soruşturma evrakı da avukatın incelemesine sunulmamaktadır.

Çoğu kez somut bilgi ve belge olmamasına rağmen ağır bir isnatla, YTS (Yabancı Terörist Savaşçı) olarak adlandırılan bu yabancılar bakımından başvurulabilecek dava ve itiraz yollarının bu şekilde engellenmesi, silahların eşitliği ilkesi ve hak arama özgürlüğüne

aykırılık teşkil etme olup bu uygulamadan vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

4.7. İdari gözetime alternatif yükümlülüklerin aktif ve etkin bir şekilde uygulanmasının önü açılmalıdır.

6/12/2019 tarihli ve 7196 sayılı Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik yapılmasına Dair Kanun ile 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmış, bu değişiklikle idari gözetime alternatif bazı yükümlülükler getirilmiş, bu yükümlülüklerin uygulanması usulü ve esaslarını düzenleyen İdari Gözetime Alternatif Yükümlülükler İlişkin Yönetmelik de yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmelik kapsamında; idari gözetim süresi dolanlar, idari gözetim kararı alınmaksızın idari gözetime alternatif yükümlülükler tabi tutulması uygun görülenler, Başkanlık talimatıyla ya da resen valilik tarafından yapılan değerlendirme sonucunda idari gözetimi sonlandırılanlar ve sulh ceza hakimi kararına istinaden valilik tarafından idari gözetimi sonlandırılanlar hakkında alternatif yükümlülükler uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

Belirli adreste ikamet etme, bildirimde bulunma, ses tanıma, aile temelli geri dönüş, geri dönüş danışmanlığı, kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma, teminat, elektronik izleme, mobil uygulama ve elektronik kelepçe gibi başlıklar altında yükümlülüklerin uygulanma usulü düzenlenmiştir.

Ancak uygulamada, bu yükümlülüklerin uygulanabilmesi için gerekli alt yapı ve donanımın henüz sağlanmamış olması nedeniyle genel olarak yabancılar hakkında, İl Müdürlüğünde ıslak imza atmak suretiyle bildirimde bulunma yükümlülüğü getirildiği görülmektedir.

Bu durum zaruret olmayan vakalarda dahi idari gözetim işleminin devamına sebebiyet vermekte iken diğer yandan il müdürlükleri nezdinde işlem yoğunluğunu azaltacak diğer yükümlülüklerin uygulanamaması nedeniyle görevli personel açısından gereksiz iş yüküne, kurum içerisinde kalabalığa sebebiyet vermektedir.

Ayrıca teminat olarak belirlenen ücret, 31953 sayılı İdari Gözetime Alternatif Yükümlülükler İlişkin Yönetmeliğin 14. maddesinde belirlenmiş olup her takvim yılı başından geçerli olmak üzere arttırılacağı ve Başkanlık tarafından İl Müdürlüklerine bildirileceği düzenlenmiştir. Buna göre bu yıl ki teminat tutarı, 212.140 TL'dir. Ancak bu miktar oldukça yüksek olup uygulamadan yabancıların faydalanması pek mümkün olmamaktadır.

Bu nedenle idari gözetime alternatif yükümlülüklerin uygulanabilmesi için gerekli alt

yapı ve donanımın sağlanması hususunda çalışmalar yapılmasının görevli personel açısından da iş yükünün azaltılması ve hizmet kalitesinin artmasında fayda sağlayacağı kanaatindeyiz.

4.8. Düzensiz göç kapsamındaki bildirim yükümlülüklerinin uygulanma usulüne ilişkin düzenleme yapılmalıdır.

Uluslararası koruma başvuru sahipleri veya hakkında tesis edilen idari gözetim kararı sonlandırılan ya da idari gözetime alternatif yükümlülükler uygulanması gerektiği değerlendirilenler veya 55. Madde kapsamında hakkında sınır dışı kararı alınmayan yabancılar hakkında, belirli sürelerle il müdürlüklerine başvurarak imza atmak suretiyle bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilebilmektedir.

Bu bildirim yükümlülüğü bakımından uygulamada karşılaşılan bazı sorunlar şu şekildedir;

- Yabancılar geçtiğimiz yıllarda İstanbul ilinde şehir merkezinde bulunan Kumkapı Koordinasyon Merkezinde bildirim yükümlülüğünü yerine getirirken, yeni uygulama ile artık şehir merkezinden oldukça uzakta olan Çatalca/Binkılıç, Silivri/Selimpaşa ve Tuzla/Akfırat'ta bulunan geri gönderme merkezlerinde imza yükümlülüklerini yerine getirmektedir. İstanbul dışında ise bazı şehirlerimizdeki geri gönderme merkezlerinin merkeze uzak olması sebebiyle yabancıların bu merkezlerde imza yükümlülüklerini yerine getirmeleri istenmektedir.

Belirtilen bölgelere toplu taşıma araçlarıyla ulaşımın oldukça kısıtlı olması, birçok yabancıların özel araçla ulaşım imkanının bulunmaması, küçük çocuğu olan ya da merkeze uzak bölgelerde ikamet eden, yaşlı ve hasta olan yabancıların toplu taşıma araçlarıyla kimi zaman 4 ila 6 saat sürecek olan bu mesafeyi kat etmelerinin mümkün olmaması nedenleriyle imza yükümlülüklerini yerine getiremedikleri tespit edilmiştir. Nitekim kişilerin bildirimde bulunabilmek amacıyla saatlerce yolculuğa maruz bırakılması insani olarak da değerlendirilmesi gereken bir husustur.

- İdari gözetim altına alındıktan sonra başka bir geri gönderme merkezine sevk edilen ve sevk oldukları geri gönderme merkezinde idari gözetimi sonlandırılan bazı yabancılar bakımından imza yükümlülüğü serbest kaldıkları ilde verilmekte, bu kişilerin ikamet ettiği, ailesinin bulunduğu, ya da yakalandığı şehre gitmesine izin verilmemekte, ailelerin bölünmesine sebep olmaktadır.

İkamet ettiği şehre imza yükümlülüğünün taşınması talebi değerlendirilen yabancılar hakkında ise yol izin belgesi düzenlenerek ikamet ettiği şehre gitmesi sağlanmakta, ancak bazı vakalarda kişi, ikamet ilinde il göç idaresine başvurduğunda dosyasının ulaşmamış olması gerekçe gösterilerek imza yükümlülüğünün başlatılamayacağı bildirilmektedir.

Bu kapsamda çözüm önerilerimiz şu şekildedir;

- İmza yükümlülüğünün yalnızca geri gönderme merkezlerinde değil, İlçe Çalışma Grup Başkanlıklarında da yerine getirilmesine imkan tanınması halinde yabancıların şehir merkezine oldukça uzak konumda olan geri gönderme merkezine yalnızca imza atmak için gitmesinin önüne geçileceği, ayrıca birimlerdeki yabancı yoğunluğunun da azaltılacağı kanaatindeyiz.
- İstanbul gibi yabancı nüfusu yoğun olan büyük şehirlerde ise valilik makamının onayı ve Emniyet teşkilatının yardımlarıyla her ilçede belirlenecek karakollara, emniyet müdürlüklerine veya ilçe nüfus müdürlüklerine yerleştirilecek parmak okuma cihazlarıyla bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi yabancıların belirli bir adreste yığılmasına engel olacaktır. Ayrıca bu yöntem sayesinde yabancılar buldukları ilçelerden çıkmadan bildirim yükümlülüğünü yerine getirebilecek, yabancıların toplum içindeki görünürlüğü azaltılacak ve toplu taşımadaki yabancı yoğunluğunun bir nebze de olsun azalmasına yardımcı olacaktır.
- Büyük şehirlerde parmak izi yöntemiyle bildirimde bulunmanın uygun görülmemesi halinde dahi imza yükümlülüğünün birden çok merkezde yerine getirilmesinin sağlanması elzemdir. Bu kapsamda Emniyet Teşkilatının fiziki imkanlarından faydalanılması önem arz etmektedir. Ancak Emniyet Teşkilatı ile gerekli organizasyonun yapılamaması halinde yabancılara bildirdikleri adrese en yakın olan İlçe Çalışma Grup Başkanlıklarında imza yükümlülüklerini yerine getirmesi imkanı sağlanması uygun olacaktır.
- İkamet ettikleri ilden başka bir ile sevk olan ve idari gözetimi bu ilde sonlandırılan yabancılar bakımından; ikamet ettiği, ailelerinin bulunduğu şehirlerde bildirim yükümlülüğü getirilmesi hususunda engellerin kaldırılması, il müdürlükleri nezdinde sistemin entegre hale getirilerek kişinin dosyasının beklenilmeden imza yükümlülüğünün başlatılması gerektiği kanaatindeyiz.

4.9. Kaynağı ve gerçekliği araştırılmayan suç isnatlarına dayanılarak işlem tesis edilmemeli, Göç İdaresi personelleri, kolluk ve istihbarattan gelen bilgileri uzmanlıkları ile sorgulamalı ve buna göre işlem ihdas etmelidir.

6458 sayılı Kanun, sınır dışı sebeplerini 54'üncü maddede tahdidi olarak düzenlemiş olup yabancıların kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturması da bu sebeplerden biridir.

Kanunun tehdit oluşturanlara ilişkin bu genel ve muğlak ifadesi, idareye tanınan takdir hakkıyla da bağlantılıdır. Bu kapsamda idare tarafından ülkemizdeki yabancı nüfus yoğunluğu ve çatışma bölgeleriyle olan sınır komşuluğumuz gereği kamu düzeninin tesisi için titizlikle çalışılmakta, gelen her ihbar veya şüphe dikkate alınmaktadır. Diğer yünden

sınır dışı kararları; yabancıların yurda girişinin yasaklanmasına, idari gözetim altına alınarak özgürlüklerinin kısıtlanmasına, sahip oldukları ikamet izinlerinin iptal edilmesine sebebiyet veren kararlar olduğundan bu kararların son derece hassas şekilde tesis edilmesi gerektiği de tartışmasızdır.

Nitekim bu hususta herhangi bir suç isnadına taraf olan yabancıların bu ağır sürece maruz bırakılmasını önlemek maksadıyla Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 60'ıncı maddesinde adli işleme konu olan yabancılarla ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenleme gereği, haklarında adli işlem başlatılan ancak; savcılıkça evrak üzerinden işlem yapılan, ifadesi alınan, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar veya mahkemece tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan yabancıların, ikamet süreleri varsa il müdürlüklerine teslim edilmeden kollukça serbest bırakılması hüküm altına alınmıştır.

Ancak uygulamada herhangi bir adli işleme şüpheli olarak taraf olan yabancıların gerekli inceleme ve değerlendirme yapılmaksızın kamu güvenliği ve kamu düzeni açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle sınır dışı sürecine maruz bırakıldığı görülmektedir.

Adli bir işleme taraf olmaksızın, özellikle bazı devletlerin hedef seçtiği ve/veya işkence uyguladığı kişiler hakkında ise; başka devletler tarafından ülkemizin politik tutumuyla da bağdaşmayan siyasi kaygılarla paylaşılan gerçek dışı istihbari bilgiler ve/veya İnterpol kayıtları, yabancıların Türkiye'nin kamu düzeni açısından tehdit oluşturduğunun kabulü için idarece yeterli görülmektedir. *(Örneğin uygulamada Sisi hükümeti tarafından hedef görülen ve hakkında Mısır devleti kaynaklı veya Mısır devleti ile yakın siyasi ilişkileri bulunan devletler tarafından paylaşılan asılsız istihbari bilgi bulunan Müslüman Kardeşler mensubu siyasi bir muhalif, idare tarafından YTS olarak değerlendirilebilmekte ve bu şahıs hakkında sınır dışı kararı tesis edilebilmektedir. Yine uygulamada bu kişi fiili durumu bilinse dahi üçüncü bir ülkeye gitmeye zorlanmakta ve aylarca idari gözetim altında tutulabilmektedir.)*

Bu kişilerin geri gönderilemeyecek yabancılar kapsamında olup olmadığı hususu da çoğu kez gerektiği gibi değerlendirilmemektedir. Yürürlükte olan kanun geri gönderileceği ülkede işkence ve benzeri muamele görme riski olanların, yaş ve hamilelik nedeniyle seyahat etmesi mümkün olmayan kişilerin 54'üncü madde kapsamına girseler bile sınır dışı edilemeyeceklerini düzenlemektedir. 55'inci maddede düzenlenen bu hüküm sınır dışı kararı tesisinde hiçbir şekilde dikkate alınmamakta, iade talebi reddedilen kişiler veya 8-9 aylık hamile kadınlar hakkında dahi sınır dışı kararları tesis edilmektedir. Bazı vakalarda ise kişinin 4'üncü ve 55'inci madde kapsamında olduğu değerlendirilmesine rağmen hakkında sınır dışı kararı tesis edildiği derneğimiz avukatları tarafından gözlemlenmiştir.

Bu kapsamda çözüm önerilerimiz şu şekildedir;

- Öncelikle kanunda bulunan kamu güvenliği, kamu düzeni gibi muğlak ifadeler hakkaniyete uygun şekilde yorumlanmalıdır. Bu konuda Göç İdaresi Başkanlığı'nın tavizsiz şekilde uyguladığı ve sayısız mağduriyetlere sebebiyet veren politika

gözden geçirilmeli ve istihbarat kurumları doğru ve isabetli bilgi verebilecek düzeye getirilmelidir.

- Güvenlik kaygısı yabancıların mağduriyetine neden olmamalı ve ülkemize sığınan insanların ölüm riski altında buldukları ülkelere geri gönderilmeye zorlanmalarından vazgeçilmelidir. Gerçekten terör ve şiddet olaylarıyla irtibatlı olduğu değerlendirilenler adli makamlara havale edilmeli, haklarında somut bilgi ve belge bulunmayan kişiler yaşam haklarının ihlal edilme riski ile karşı karşıya bırakılmamalıdır.
- Adli makamlarda işlemleri tamamlanan yabancılar sırf haklarında adli işlem yapılmış olduğu gerekçesiyle sınır dışı işlemlerine maruz bırakılmamalı, dosyaları hakkaniyetli bir şekilde incelenerek karar tesis edilmelidir. Asılsız iftiralara maruz kalan bir kişi bir de sınır dışı kararlarıyla mağdur edilmemelidir.
- Özellikle insan hakları karnesi zayıf olan ülkelerin vatandaşları hakkında sınır dışı işlemleri uygulanmadan 55'inci madde kapsamında değerlendirme yapılmalı ve bu husus tutanak altına alınmalıdır. Bu konularda geri gönderme merkezlerindeki personel sayısı artırılmalı ve mevcut personeller menşei ülke bilgisi hakkında ve kanunun uygulanması konusunda eğitime tabi tutulmalıdırlar.
- İdari gözetim müessesesinin bir istisna olduğu unutulmamalı, en basit meselelerde bu tedbire başvurma teamülünden vazgeçilmelidir. Özellikle hamile, yaşlı, engelli ve çocuklu kadınların güvenlik kaygısı ile idari gözetim altında tutulmalarına yönelik uygulamadan vazgeçilmelidir.

4.10.Sınır dışı etme kararının iptaline yönelik mahkeme kararları yasal süreler içerisinde uygulanmalıdır.

İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 28'inci maddesinde danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği düzenlenmiştir.

Ancak sınır dışı etme kararı mahkeme kararıyla iptal edilen kişiler bakımından özellikle İstanbul gibi yabancı nüfusun yoğun olduğu illerde, mahkeme kararı kanunun açık düzenlemesine rağmen 30 günlük süreden çok sonra uygulanmaktadır. Yapılan görüşmelerde bu durumun sebebi olarak, iş yoğunluğunun fazla olması nedeniyle gecikmelerin yaşandığı göç idaresi personelleri tarafından ifade edilmektedir. Ancak söz konusu gecikme, yabancıların sınır dışı etme kararlarının iptali sonrasındaki başvurularını zorlaştırmakta, özellikle yasal statü iadesi yapılacak olan yabancılar için ciddi bir sorun haline gelmektedir.

Sınır dışı etme kararının iptaline yönelik mahkeme kararlarının yasal süreler içerisinde uygulanması hususunda titizlik gösterilmesi, gerekirse bu hususta personeller arasında iş bölümü veya yeterli personel istihdamı hususunda da çalışmalar yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

5- GİRİŞ YASAKLARI VE TAHDİT KODU UYGULAMALARI BAKIMINDAN

5.1. Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yapılan başvurulara gereği gibi yanıt verilmelidir.

4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nun 5'inci maddesinde kurum ve kuruluşların, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü olduğunu düzenlemiştir.

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2'nci maddesinde ise bu düzenlemeye paralel olarak, kurumların avukatın gerek duyduğu bilgi ve belgeleri incelemesine sunmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

Ancak uygulamada Göç İdaresi Başkanlığı'na yapılan tahdit kayıtlarının, tesis gerekçelerinin, dayanak bilgi-belgenin bildirilmesi yönünde Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yapılan başvurulara, gereği gibi cevap verilmediği, bu hususta mahkeme kararı bulunmasına rağmen cevabi yazılarda talebi karşılayacak bilgi vermekten kaçınıldığı gözlemlenmektedir.

Görülecek olan yargılamalarda esas olarak kullanılacak olan bu bilgi-belgelerin bilgi edinme kanunu kapsamına başvuran yabancıya ve avukatlık kanunu kapsamında vekiline verilmesi, yapılan başvurulara kanun kapsamında usulüne uygun yanıt verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

5.2. Tahdit Kayıtları sınıflandırılmalı ve yabancılar hakkında olumsuz karine teşkil edecek şekilde değerlendirilmemelidir.

Tahdit kayıtlarının bir kısmı, sadece yabancı hakkında durum bilgisi paylaşılması amacıyla düzenlenmiştir. Ancak uygulamada, ilgili tahdit kaydını gören kolluk görevlisi, tahdit kaydının içeriğini bilmediğinden salt tahdit kaydının varlığı gerekçesi ile yabancıyı alıkoymakta ve Geri Gönderme Merkezine göndermektedir. Bu uygulama sebebi ile hakkında sadece durum bildirir tahdit kaydı olan yabancılar mağdur edilmektedir. Bunun önlenmesi adına kolluk görevlileri tahdit kayıtları hakkında bilgilendirilmelidir.

5.3. Göç İdaresi Başkanlığı bünyesinde çeşitli uzmanlıkları bulunan kişilerden bir kurul oluşturularak, tesis edilen tahdit kayıtlarına yapılacak itirazların hakkaniyetli bir şekilde incelenmesi sağlanmalıdır.

Özellikle Emniyet ve İstihbarat birimlerinin dış kaynaklardan edindiği bilgileri teyit etmemesi ve Göç İdaresi Başkanlığına iletilen bu bilgi uyarınca giriş yasakları ihdas edilmesi, bazı yabancılar açısından telafi edilemez mağduriyetler doğurabilmektedir.

Emniyet ve İstihbarat birimlerimiz diğer ülkelerden iletilen bilgilerin doğruluğunu teyit edebilme imkanı bulunmaması nedeniyle Interpol aracılığıyla ya da doğrudan yabancı ülke makamları tarafından iletilen tüm bilgileri işlemekte ve haklarında giriş yasağı/sınır dışı işlemi uygulanması amacıyla bu bilgileri Göç İdaresi Başkanlığına iletmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı nezdinde kolluk-güvenlik birimi bulunmaması nedeniyle emniyet ve istihbarat birimlerince yabancı şahıslar hakkında kurumla paylaşılan tüm bilgiler hiçbir süzgeç ve elemeyden geçirilmeden giriş yasağı olarak vücut bulmaktadır. Uygulamada bu giriş yasakları G-87, Ç-141 gibi tahdit kodlarıyla Göç-Net sistemine işlenmektedir.

Güvenlik gerekçesiyle hakkında giriş yasağı tesis edilen yabancılar, Türkiye’de tespit edildiği yerde alıkonularak derhal idari gözetim altına alınmaktadır. Yabancı, bilginin kaynağı ve güvenilirliği araştırılmaksızın yabancı terörist savaşçı (YTS) etiketiyle sınır dışı edilme işlemine maruz kalmakta ve varsa ikamet izni iptal edilmektedir. Ülke dışında olan yabancılar ise ülkeye kabul edilmemektedir.

Güvenlik gerekçesiyle hakkında giriş yasağı (güvenlik tahdit kaydı) ihdas edilmiş bazı kişilerin yıllardır ülkemizde hiçbir menfi davranışta bulunmaksızın yaşayan ve ülkemiz kamu güvenliği açısından tehdit oluşturması mümkün olmayan yabancıardan olması sivil toplum kuruluşlarını giriş yasağı işlemlerinin güvenilirliği konusunda araştırma yapmaya sevk etmiştir. Doğru olmadığı ilk bakışta bile anlaşılabilir kadar aşikâr olan bilgilerin dahi hiçbir süzgeçten geçirilmeyerek, yabancılar hakkında giriş yasağı olarak uygulandığı derneğimiz avukatları tarafından da gözlemlenmiştir.

Özellikle bazı devletler, siyasi muhaliflerini terör ile ilişkilendirerek bu bağlamda diğer ülkelerle bilgi paylaşmakta ve emniyet yetkililerimizin güvenlik kaygısıyla gelen bilgilerin tamamını hiçbir elemeye tabi tutmaksızın Göç İdaresi Başkanlığına bildirmektedir. Başkanlığın ise gelen bilgileri doğrudan giriş yasağı olarak uygulaması devletimizin uluslararası arenada destek verdiği oluşumların üst düzey mensupları hakkında dahi Türkiye’ye giriş yasağı ihdas edilmesine ve bu kişilerin terörist muamelesi görmesine ve yakalanarak idari gözetim altına alınmasına sebebiyet vermektedir.

Bununla birlikte ülkemizde elçiliği bulunan bazı devletlerin Türkiye’de bulunan siyasi muhalifleri hakkında asılsız bilgiler paylaşarak bu kişilerin ülkelere sınır dışı edilmesini sağlama yolunda sürekli girişimlerde bulunmaktadır. Bu hamlelerin bürokratik krizlere yol açtığı ve devlet yetkililerimiz arasında gerilime sebebiyet verdiği de bilinmektedir.

Konu ile ilgili diğer bir mesele ise, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa'da açıkça hak olarak belirtilen etkili itiraz mekanizması, tahdit kaydının kaldırılması için kullanılamamaktadır. Örneğin 15 Temmuz günü halkımızla birlikte darbecilere karşı direniş gösteren bazı muhacirlerin bu durumlarını destekleyici delillerle birlikte başvuru yapmasına rağmen haklarında daha önce ihdas edilmiş tahdit kayıtlarının kaldırılması konusunda hiç kimsenin inisiyatif kullanmadığı/kullanamadığı bilinmektedir.

Bu kapsamda çözüm önerilerimiz şu şekildedir;

- Göç İdaresi Başkanlığı nezdinde, kolluk ve istihbarattan gelen bilgileri uzmanlıkları ile sorgulayacak birim oluşturulmalıdır. Göç İdaresi Başkanlığı nezdinde oluşturulacak bu birim, kurumla paylaşılan bilgilerin hakkaniyete uygunluğunu denetleyecek, uluslararası siyasi gelişmelerden haberdar ve muhakeme yeteneğine sahip personellerden müteşekkil bir grup olmalıdır.
- Göç İdaresi Başkanlığı içerisinde tahdit kayıtlarıyla ilgilenen uzman kadro, istihbaratın kaynağını araştırarak değerlendirmeli ve gerektiğinde yabancı ile mülakat yaparak son kararını vermelidir.
- İstihbarat birimleri işbu rapor hakkında bilgilendirilmeli, özellikle devletimizin itibarını zedeleyecek uygulamaların engellenmesi amacıyla gelen gayrı muteber bilgiler hakkında ilgili devletlerden ek bilgi talep etmeye yönlendirilmelidir.
- Havalimanı ve otogarlarda görev alan risk analiz personelinden hazırladıkları tutanaklarda dayanak belge ve bilgi sunmaları istenmelidir.
- Havalimanı ve otogarlarda görev alan risk analiz personelinin tamamı yabancı dil bilen, donanımlı, siyaset ve diplomasi bilen, dünyayı tanıyan tecrübeli kişilerden oluşturulmalıdır. Henüz 20'li yaşlarındaki, suç ve suçluyla karşılaşmış gerekli olgunluk ve tecrübeye sahip bulunmayan personelin birkaç dakikalık değerlendirme ile yabancı, kültürünü, dilini bilmediği bir insan hakkında işlem tesis etmesi, kuşkusuz, sorunlar doğuracaktır. Personellere keyfi davranma hakları olmadığı hatırlatılmalı ve soyut kriterlere göre değil, somut kriterlere göre tutanak tanzim etmeleri telkin edilmeli, hangi gerekçelerle sonuca varıldığını, ayrıntılı olarak tutanaklara derç etmeleri sağlanmalıdır.

6- MÜDÜRLÜK BİNALARININ FİZİKİ KOŞULLARI VE İŞLEM ŞARTLARI BAKIMINDAN

İstanbul gibi yabancı nüfusun yoğun olduğu illerde, kamunun ihtiyacının karşılanabilmesi adına Müdürlükler tarafından sürekli olarak uygulama değişikliğine gidilerek mevcut durum iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak artan yabancı nüfusu ve sürekli yeni ihtiyaçların doğması veya uygulamaya koyulan çözüm önerilerinin işlevsiz

kalması uygulamada aksaklığa sebebiyet vermektedir.

Bu kapsamda müdürlük binaları ve işlem şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlaması amacıyla derneğimiz avukatları tarafından gözlemlenen sorunlar ve çözüm önerilerimiz şu şekildedir;

6.1. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün Vatan Caddesi'nde bulunan merkez binasının birden fazla giriş kapısı olmasına rağmen tüm yabancıların girişleri tek bir kapıdan sağlandığı uygulamadan vazgeçilmelidir.

İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün Vatan Caddesi'nde bulunan merkez binasının birden fazla giriş kapısı olmasına rağmen tüm yabancıların girişleri tek bir kapıdan sağlanmaktadır. Farklı işlemler yapmak isteseler dahi yabancıların aynı kapıdan girmek zorunda kalmaları sebebiyle bina önünde uzun kuyruklar oluşmaktadır.

Uzun ve kalabalık sıralarda yabancıların ve personellerin sosyal mesafeye uymaksızın uzun bir müddet beklemek zorunda kalmaları hem Müdürlük çalışanlarının sağlığını hem de toplum sağlığını ciddi anlamda tehdit etmektedir.

Bunun yanı sıra avukatların veya ileri yaşta olan ya da sakat olan yabancılar gibi geçiş önceliği olan kişilerin de aynı kapıdan giriş yapmalarının istenmesi, başka bir soruna sebep olmaktadır. Zira avukatların veya geçiş önceliği olan kişilerin, yabancıların oluşturduğu sıraları geçerek içeriye girmeleri yabancılar ile avukatlar veya geçiş önceliği olan kişiler arasında tartışmalara yol açmaktadır. İşlemlerini yapmak adına sırada bekleyen yabancılar, avukat olduğunu veya geçiş önceliği olduğunu bilmedikleri kişilere tepki göstermektedir.

Bu sebeplerle farklı giriş kapılarının kullanılmak suretiyle oluşan kalabalığın azaltılmasının ve bilhassa avukatların veya geçiş önceliği olan kişilerin daha önce olduğu gibi farklı kapılardan giriş yapmalarının sağlanmasının giriş kapılarında yaşanan gerilimin azalmasına katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

6.2. İstanbul ili nezdinde getirilen yeni uygulama ile insani ikamet izni başvurularında yabancıların bizzat hazır bulunması gerekliliğinden vazgeçilmeli, vekil aracılığıyla başvurunun önü açılmalıdır.

Raporun 1.2. numaralı maddesinde belirtildiği üzere insani ikamet izni başvurularında İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından getirilen yeni uygulama ile vekil aracılığıyla başvuruların yapılabilmesinin önü kapatılmış olup yabancıların başvuru yapacak tüm aile üyeleriyle birlikte müdürlükte hazır olması istenmektedir.

Getirilen bu düzenleme beraberinde eski uygulamaya nazaran aşırı işlem yoğunluğuna neden olmuş, sabah erken saatlerde sıra numarası dağıtılması uygulamasına geçilmiştir. Dernek avukatlarımız tarafından gözlemlenen, kurum açılmadan saatler önce sıraya

girilerek alınan sıra numarası sonrası saatlerce işlem için beklenilmesi hususu, görevli memurların sık sık ve aynı anda verilen uzun molalarıyla da ilişkili olup vekil aracılığıyla başvurunun tekrar önünün açılmasının, yabancının yalnızca başvurusunun onaylanması halinde kuruma gelmesini sağlayacağı ve kurumdaki kişi yoğunluğunu azaltacağı kanaatindeyiz.

6.3. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı Kumkapı Koordinasyon merkez binasında avukatların ilgili kamu personelleri ile birebir iletişim sağlayabilmesine imkan tanınmalı, kurum içinde müvekkiline eşlik edebilmesi sağlanmalı, yapılacak işlemlere göre farklı sıralar oluşturulmalıdır.

İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı Kumkapı Koordinasyon merkez binasında son dönemlerde avukatların basit bir işlem için dahi saatlerce beklediği gözlenmiştir.

Dilekçe teslimi gibi basit bir işlem için dahi önce güvenlik memuruna durumun izah edilmesi, güvenlik memurunun uzman kişiyi çağırması, uzman memura durumun tekrar izah edilmesi, memurun dilekçeyi kayıttan geçirmek üzere avukatların girişinin yasak olduğu üst katlara gitmesi ve bazen saatlerce gelmemesi nedeniyle işlemler, avukatlar nezdinde büyük zaman kaybına neden olmaktadır.

Binada halen avukatların yalnızca güvenlik personeliyle muhatap olabilmemesi, işlemi yapacak memurla bizzat görüşmemesi, müvekkiline işlem esnasında eşlik edememesi de uygulamada mantıklı bir karşılığı olmayan, aksine iletişim kopukluğu nedeniyle işlem süresini uzatarak görevli personelin iş yükünü artıran bir uygulamadan ibarettir. Avukat ve kamu personeli arasında bir köprü görevi verilen güvenlik görevlilerinin sürece ilişkin bilgilerinin yetersiz olması nedeniyle de avukat ve göç uzmanı arasındaki iletişim sağlanırken yanlış veya eksik bilgi aktarımı olmakta, süreç uzamakta veya talebe ilişkin yanlış bilgi verilmektedir.

Hem avukatların Kumkapı Koordinasyon Merkezi'ndeki taleplerinin çabuk sonuca ulaştırılması hem de avukatlar tarafından merkez girişinde meydana getirilen kalabalığın azaltılması adına avukatların ilgili kamu personelleri ile birebir iletişim sağlayabilmesine imkan tanınmasının, müvekkiline eşlik edebilmesinin, yapılacak işlemlere göre farklı sıraların oluşturulmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

6.4. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Kumkapı Koordinasyon merkezinde avukatın bina içerisinde giriş yapabileceği alanın kısıtlanmasına dair uygulamadan vazgeçilmelidir.

İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bağlı Kumkapı Koordinasyon merkezinde avukatın uzman personelle iletişim kuramaması Uluslararası Koruma Çalışma Grup Başkanlığı ve Geçici Koruma Çalışma Grup Başkanlığı için de geçerli olup binanın üst

katlarında yer alan grup başkanlığına yalnızca başvuru sahiplerinin erişebilmesi, avukatın ise girişteki güvenlik personelinden eksik ve çoğu zaman yanlış bilgi almasına neden olmaktadır.

Kanunun 75'inci Maddesinde başvuru sahibinin talebi üzerine, avukatın gözlemci olarak mülakata katılabileceği açıkça düzenlenmişken avukatın bina içerisinde giriş yapabileceği alanın kısıtlanmasına dair uygulamadan vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

6.5. İstanbul ilinde Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanlığı'nın Tuzla Geri Gönderme Merkezine taşınması neticesinde meydana gelen yoğunluğa bağlı sorunların çözümü adına çalışmalar yapılmalıdır.

İstanbul ilinde Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanlığı'nın Tuzla Geri Gönderme Merkezine taşınması neticesinde meydana gelen yoğunluğa bağlı olarak çeşitli sorunlar meydana gelmiştir. Şöyle ki;

- Yukarıda bahsedildiği üzere yabancının nerede tutulduğunu öğrenmek için ortak bir sistem olmaması nedeniyle avukatlar ve yabancının ailesi, şehir merkezinden oldukça uzakta olan geri gönderme merkezlerine giderek sorgu yapmaktadır.

Ulaşım sorunu nedeniyle çoğu kez avukatlar müvekkili ile görüşmemekte, işlem dosyasına ulaşmakta geç kalmakta, noterler ve katipleri vakit aldığı gerekçesiyle merkeze gitmekten çekinmektedir.

Düzensiz göç grup başkanlığının bu merkezde tutulmaya devam edilmesi halinde hak arama özgürlüğünü ve adil yargılama hakkını ihlal eden bu hususların düzeltilmesi için çalışmalar başlatılması, merkezin uzaklığı dikkate alınarak etkin bir ulaşım yolu bulunması, toplu taşıma imkanı sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.

- Yapılan sorgulamalarda, avukat ve yabancının ailesine farklı sıra numaraları veriliyor olmasına rağmen, yalnızca iki personelin görevli olması nedeniyle kurumda uzun kuyruklar oluşmaktadır. Saatlerce, yalnızca yabancının kurumda olup olmadığını öğrenmek amacıyla sıra bekleyen avukatlar ve aileler için kurumda mevcut şartlar iyileştirilerek lavabo, mescit, kantin, görüş odalarına girişte eşyaların bırakılacağı kilitli dolaplar gibi fiziki imkanlar sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.

Ayrıca kurumda oluşan uzun kuyrukların önlenmesi adına yeterli personel istihdamı hususunda da çalışmalar yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

- Göçmen Kaçakçılığı ve Hudut Kapıları gibi emniyet birimlerinin de aynı yerleşkede bulunduğu, bu birimlere teslim edilen yabancılar ile iletişim kurulmasının neredeyse imkansız hale geldiği gözlemlenmiştir. Aynı yerleşkenin içinde tutulmasına rağmen yabancının emniyete bağlı birimlerde mi yoksa göç idaresine bağlı birimlerde mi tutulduğu tespit edilememekte, sorgulamalar yalnızca göç idaresine bağlı birimlerde yapılabilmektedir. Yabancı emniyete bağlı birimlerde tutulduğu müddetçe yeri tespit edilememekte, görüşme yapılması veya

vekaletname işlemlerinin gerçekleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Yerleşke içerisinde bulunan emniyet birimleri ile göç idaresine bağlı birimlerin sistemlerinin entegre hale getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

6.6. Geri gönderme merkezlerinde asgari tutulma koşulları sağlanmalı, merkezler sivil denetime açılmalıdır.

6458 sayılı Kanunun 59'uncu maddesinin 2'nci fıkrasında göç alanında uzmanlığı bulunan ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin, Başkanlığın izniyle geri gönderme merkezlerini ziyaret edebileceği düzenlenmiştir.

Ancak bu düzenlemeye rağmen uygulamada sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin ve basın mensuplarının merkeze girişlerine izin verilmemektedir. Merkezlerin ziyarete açık olmaması nedeniyle merkez koşulları hakkında yalnızca tutulan kişilerden bilgi alınabilmekte; derneğimize yapılan bazı başvurularda tutulma koşulları bakımından yabancıların, avukatlarına ve ailesine haber verme imkanı sağlanmadan tutuldukları yerlerden farklı şehirlere sevk edildiği, güvenlik gerekçesiyle telefonla görüşmelerine izin verilmediği için bazı durumlarda günlerce kendilerinden haber alınamadığı yakınmalarına rastlanmaktadır. Bazı vakalarda ise tedavi talebinde bulunan yabancıların hastalıkları son raddeye ulaşana kadar hastaneye götürülmediği, ciddi tıbbi müdahale görmesi gerekenlerin teknik yeterliliği bulunmayan hastanelerde mağdur edildiği gözlemlenmiştir. Geri gönderme merkezlerinde asgari tutulma koşullarına ilişkin merkezlerin kısıtlı bir denetime tabi tutulması ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin ziyaretine izin verilmemesi bu konudaki iyileştirmelerin de önüne geçmektedir.

Bu nedenle 6458 sayılı Kanunun 59'uncu maddesinin 2'nci fıkrasının uygulamada işlevsel hale getirilmesinin, geri gönderme merkezlerinin sivil denetime açılmasının hak ihlallerinin çözümü noktasında etkili olacağı ve kuruma olan güveni tesis edeceği kanaatindeyiz.

6.7. İstanbul gibi birden fazla geri gönderme merkezi bulunan illerde merkezlerin tek ve yeterli fiziksel imkana sahip bir merkezde birleştirilmesi gerekmektedir.

İstanbul gibi yabancı nüfusun yoğun olduğu illerde birden fazla ve birbirine uzak konumlarda geri gönderme merkezi bulunmaktadır. Ancak bu durum gerek yabancıların ailesi gerek avukatlar açısından yabancıların alıkonulmasının ardından hangi merkeze sevk edildiği hususunda belirsizliğe sebebiyet vermekte, yabancıların bulunduğu yerin tespit edilmesi hususunda ekstra külfete neden olmaktadır.

Aynı zamanda bu durum merkezler arasında farklı işlem koşulları gelişmesine, merkezler arasında koordinasyonun sağlanmasında aksaklıklara ve yabancıların nerede olduğunun tespiti bakımından kuruma başvuran kişiler nedeniyle kurumda kişi

yoğunluğuna neden olmaktadır.

Bu illerde geri gönderme merkezlerinin tek ve yeterli fiziksel imkana sahip bir merkezde birleştirilmesinin yabancı, avukatı, yakınları ve göç personeli bakımından uygulamada kolaylık sağlayacağı kanaatindeyiz.

7- GÖÇ İDARESİ PERSONELİ VE İŞLEM TESİSİ BAKIMINDAN

7.1. Göç memurları mahkeme kararlarının uygulanmasının anayasal bir zorunluluk olduğu ve kararların mahiyeti, amacı hususunda bilgilendirilmeli, bu hususta gerekirse uzman hukukçuların katılımıyla bir eğitim programı düzenlenmelidir.

Anayasanın 138'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında yasama ve yürütme organları ile idarenin, mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu, bu organların ve idarenin mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve yerine getirilmesini geciktiremeyeceği, uygulayıp uygulamama konusunda bir seçim hakkı olmadığı açıkça düzenlenmiştir.

Yine İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 28'inci maddesinde; danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği düzenlenmiştir.

İdarenin yargı kararlarını uygulaması noktasında bir takdir hakkı olmaması ve hukuk devleti ilkesi gereği "yargı kararlarını uygulamak" zorunda olmasının yanı sıra "geç uygulamama" ve "şeklen değil esasen uygulama" gibi yükümlülükleri de bulunmaktadır. Ancak uygulamada;

- Mahkeme kararlarının uygulanmaması bakımından, özellikle insani ikamet izni başvuruları reddedilen kişiler bakımından söz konusu ret kararlarına karşı idare mahkemelerinde açılan davalar iptal kararı ile sonuçlanmasına rağmen bir çok yabancı insani ikamet izni edinmemektedir.

Ayrıca istinaf kanun yolu açık kararlar bakımından İdari Yargılama Usul Kanununun 52'inci maddesi gereği istinaf yoluna başvurulsa dahi mahkeme kararının uygulanması zorunlu olup uygulamada kimi zaman mahkeme kararının kesin olmaması, istinaf kararının beklenilmesi gerektiği gerekçesiyle işlem tesis edilmemektedir.

- Geç uygulamama yükümlülüğü bakımından, derneğimiz avukatları tarafından tecrübe edilen bazı vakalarda tedbir mahiyetinde olan, telifisi güç zararların doğmasının engellenmesi amacıyla verilen ve ivedilikle uygulanması gereken yürütmenin durdurulması kararları ve adli yargı mercilerinin ara kararları, hukuki mahiyetine tamamen aykırı şekilde geç uygulanmakta veya hiçbir zaman

uygulanmamaktadır.

Örneğin; ülkemizde velayet sahibi anne-babaları olmaksızın bulunan, Suriye uyruklu refakatsiz çocuklar için ikame edilen "velayet kaldırılması ve vasi tayini" davalarında Mahkeme tarafından çocuğun geçici koruma kayıt işlemlerinin tamamlanması için verilen tedbir niteliğindeki ara kararların, kurum görevlileri tarafından kararın kesin olmadığı, davanın neticelenmesi gerektiği ileri sürülerek uygulanmadığı gözlemlenmiştir.

- Şeklen değil esasen uygulama yükümlülüğü bakımından ise, mahkeme kararlarının yalnızca şekli olarak uygulanması karşılaşılan bir diğer problem olup kararların tüm hukuki sonuçları ile birlikte uygulanması gerekmektedir. Örneğin kamu güvenliği veya düzeni açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle kişi hakkında tesis edilen sınır dışı kararına karşı açılan iptal davalarında, mahkeme tarafından kişinin kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmadığı tespit edilerek iptal kararı verilmekte, tesis edilen sınır dışı kararı da idare tarafından kaldırılmaktadır.

Ancak ilerleyen işlemlerde, örneğin kişi ikamet izni başvurusunda bulunduğu, hakkında daha önce adli işlem yapılmış olması, kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçe gösterilerek, mahkeme kararlarının dolanılması suretiyle başvuruları reddedilmektedir.

Yine bazı vakalarda mahkemeler tarafından daha önce sınır dışı edilmeleri halinde işkence görme ihtimali bulunduğu bahisle haklarında sınır dışı etme kararlarının iptaline hükmolunan yabancılar hakkında farklı gerekçelerle yeniden sınır dışı etme kararları tesis edildiği de gözlemlenmektedir.

Dernek avukatlarımız tarafından tecrübe edilen bu örnek vakalar da göz önüne alınarak; mahkeme kararlarına uygun işlem tesis etmekten imtina edilen uygulamaların önüne geçilmesi, kararlarda tespiti yapılan hususların idari işlemin tesisi aşamasında dikkate alınması, görevli memur ve uzmanların, Mahkeme kararlarının uygulanmasının anayasal bir zorunluluk olduğu ve kararların hukuki mahiyeti ve amacı hususunda bilgilendirilmesi, bu hususta gerekirse uzman hukukçuların katılımıyla bir eğitim programı düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

7.2. Haklarında paylaşılan istihbari bilgiler neticesinde terör şüphesi ile işlem yapılan yabancılar hakkında kurum personelleri ön yargıdan arındırılmalı, yabancı hakkında olumsuz nitelendirmelerden kaçınılmalıdır.

Raporun 5.3. numaralı başlığında ayrıntılı olarak ele alındığı üzere ülkemiz kurumlarıyla paylaşılan istihbari bilgiler göç idaresi personeli tarafından kamu düzeni ve güvenliğinin tesisi için haklı olarak derhal dikkate alınmakta, bilgiler dahilinde işlem tesis edilmektedir.

Halen uygulamada hakkında güvenlik tahdit kaydı bulunan ve silahlı terör örgütüne

Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Ali Kuşçu Mah. Fatih Türbe Sk.
Refah Apt. No: 31/2 Fatih / İSTANBUL
T. 0212 531 20 25 F. 0212 531 20 26

M: info@umhd.org.tr
W: www.umhd.org.tr

üye olma suçlamasıyla adli işleme maruz kalana ancak hakkında verilmiş herhangi bir kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunmayan yabancılara, YTS (Yabancı Terörist Savaşçı) olarak hitap edilmektedir.

Nitekim bu ön yargılı yaklaşım yabancının avukatına da yöneltilmekte, terör gerekçesiyle alıkonulan bir kişinin avukatlığını yaptığı gerekçesiyle avukatlara dahi olumsuz davranış ve tutumlar sergilenmektedir.

Hakkında kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunmayan bir kişiye YTS olarak hitap etmenin Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil ettiği göz önünde bulundurularak söz konusu yabancılara yönelik söz konusu uygulamadan vazgeçilmesi, tüm ilgili personelin de bu konuda bilgilendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

7.3. Geri gönderme merkezlerinde tutulan kişilerin gönüllü geri dönüşlerine ilişkin işlemlerinin uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği halinde yürütülmesi gerekmektedir. Geri dönüş formunun tercüman, geri dönüş danışmanı ve avukat ile uluslararası veya ulusal sivil toplum örgütü temsilcisi tarafından da imzalanması gerekmektedir. Ancak uygulamada bu usuli şartlar yerine getirilmemektedir.

Gönüllü geri dönüş, kişinin menşe ülkesini terk etmesine neden olan sebeplerin ortadan kalması halinde, kişilerin kendi istek ve iradeleriyle ülkelerine dönmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Bu kapsamda bu dönüş, öncelikle kişinin menşe ülkesini terk etmesine neden olan sebeplerin ortadan kalması ve kişinin özgür, bilinçli seçimine dayanması halinde mümkündür.

Ancak derneğimize, sınır dışı edilmek üzere geri gönderme merkezlerinde tutulan, Kanun'un 55'inci maddesi kapsamında olan ve bu nedenle sınır dışı edilmesi mümkün olmayan kişilerin dahi, sınır dışı kararının icra edilebilmesi amacıyla psikolojik baskıya maruz bırakıldıkları, "gönüllü geri dönüş" adı altında, geri dönüş belgelerini imzalamaya zorlandıkları ya da yanlış bilgilerle formu imzalamaya ikna edildikleri yönünde başvurular yapılmaktadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun "Gönüllü Geri Dönüş" başlıklı 60/A maddesi gereği gönüllü geri dönüşlere ilişkin işlemlerin uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği halinde yürütülebileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda geri dönüş formunun tercüman, geri dönüş danışmanı ve avukat eşliğinde imzalanması mümkündür.

Ayrıca İçişleri Bakanlığının Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların İşlemlerine İlişkin Usul ve Esaslara İlişkin 2017/10 Sayılı Genelgesi kapsamında söz konusu gönüllü geri dönüş formunun Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği temsilcisi, temsilcinin

bulunmaması durumunda Kızılay yetkilisi, Kızılay yetkilisinin de bulunmaması hâlinde valiliklerce uygun görülen sivil toplum kuruluşu temsilcisi veya valilik insan hakları ve eşitlik kurulu görevlileri tarafından imzalanması gerektiği belirtilmiştir. Gönüllü geri dönüş işlemlerinin bu usuli şartlara uygun şekilde yapılmasının kurum itibarını zedeleyen olguların önlenmesi açısından önem teşkil ettiği kanaatindeyiz.

7.4. Görevli personelin ırkçı ve ayrıştırıcı söylemde bulunmasının ve başvuruda bulunmak üzere kuruma gelen kişilere dünya görüşü gereği farklı muamelede bulunmasının önüne geçilmelidir.

Ülkemizin bölgesel olarak güçlü bir konumda olması ve menşe ülkelerinde zulme maruz kalan yabancılara kucak açması nedeniyle ülkemizde yabancı nüfus artmış, diğer milletlere karşı olan önyargı, özellikle sosyal medya üzerinden verilen yanlış haberler, bazı siyasi ve politik çıkışlar, yabancılar hakkında kullanılan dil ve üslûp, ırkçı saldırı ve davranışları tetiklemiş, neticede son dönemlerde ırkçı söylemlerin sayısında da artış yaşanmıştır.

Ancak göç idaresi, gerek kuruluş, görev ve yetkilerinin düzenlendiği 6458 sayılı kanun, gerek iç işleyişini düzenleyen yasal metinler gereği yabancı uyruklu kişilerin hak ve menfaatlerinin korunması, yükümlülüklerinin belirlenmesi ve takibi için kamu hizmeti sağlayan bir devlet kurumudur.

Buna karşın derneğimize yapılan başvurularda bazı göç idaresi personelleri tarafından bazı yabancıların uyruğu veya dini görüşlerini yansıtan giyim şekilleri nedeniyle birçok kez ırkçılığa ve kötü muameleyle maruz kaldığı belirtilmektedir.

Bu nedenle, görevli personelin kurumun kimliği ile bağlaşmayan ırkçı söylemlerinin, başvurucuya aşağılayıcı dil ve üslûp kullanmasının, görevini ifa ettiği esnada siyasi görüşünü kamu hizmetine yansıtmasının önüne geçilmesi, bu hususlarda personele genel bilgilendirme yapılması ve personelin tutumu ile ilgili yabancıların görüşlerini beyan edebilecekleri bir mekanizma oluşturulması gerektiği kanaatindeyiz.

İKİNCİ BÖLÜM YARGI MERCİLERİNİN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- Yapılan iş dağılımı neticesinde 6458 sayılı Kanun kapsamında davalara bakan Mahkemelerin/Hakimliklerin sayısı artırılarak veya münhasıran yapılan görevlendirmelerden vazgeçilerek uzun yargılamaların önüne geçilmelidir.

6458 sayılı yasadaki kaynaklı uyuşmazlıklara bakmakla yetkili idare mahkemeleri bakımından Hakimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesinin 21.01.2014 tarih ve 160 sayılı

kararı ile bir yerde birden fazla idare mahkemesinin bulunması durumunda bu davaların 1. İdare mahkemesinde görülmesine karar verilmiştir.

İlerleyen süreçte İstanbul'da uyuşmazlık sayısının yoğun olması nedeniyle 15. ve 16. İdare Mahkemesi de yapılan iş dağılımı neticesinde bu uyuşmazlıklara karşı açılan davaları karara bağlamaya başlamıştır. Ancak değişiklik sonrasında dahi yargılamaların uzun sürmesinin önüne geçilememiş olup uyuşmazlık yoğunluğu nedeniyle dosyaların karara bağlanması İstanbul gibi illerde bir yılı bulmaktadır.

Yabancı nüfusunun yoğun olduğu illerde, İdare Mahkemeleri nezdinde işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak İstanbul ilinde uygulanmaya başlandığı gibi, diğer şehirlerde de ihtiyaca göre sayısı belirlenecek yeni mahkemelerin 6458 sayılı Kanundan doğan uyuşmazlıklara bakması gerektiği kanaatindeyiz.

İdari gözetim kararlarına karşı itirazları değerlendiren Sulh Ceza Hakimlikleri bakımından ise Kanununun kapsamı itibariyle özel bir kanun olması, uygulamada birlik ve bütünlüğün sağlanması, etkinlik, verimlilik ve ihtisaslaşmanın önemi nazara alınarak Hakimler ve Savcılar Kurulunun 26/11/2015 tarih ve 1860 sayılı kararı ile bir yerde birden fazla sulh ceza hakimliğinin bulunması halinde başvuruya 2. Sulh Ceza Hakimliği'nin bakmasına karar verilmiştir.

Ancak bu husus uygulamada adalete erişim bakımından problemlere sebebiyet verdiği gibi geri gönderme merkezlerindeki uygulamalar ile birlikte telafisi güç ve imkansız olayların gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Şöyle ki;

Söz konusu karar neticesinde idari gözetim itirazları her şehirde yalnızca bir hakim tarafından incelenmekte, bu inceleme neticesinde verilen kararlar kesin olduğundan itiraz kanun yoluna başvurulamamakta, bu alanda içtihat oluşmadığından kararların hukuka uyarlığı tam olarak denetlenememektedir. Ayrıca içtihat oluşmaması nedeniyle aynı konudaki itirazlar neticesinde her şehirde farklı farklı kararlar ortaya çıkmakta, bu durum öngörülebilirlik ve kanunilik ilkesini zedelemektedir.

Yine sahada aktif olarak çalışan hukukçular, sınır dışı etme kararlarına bakan idare mahkemeleri ile sulh ceza hakimlikleri kararları arasında çelişkiler olduğunu, süreç sonunda sınır dışı kararı iptal edilerek haklılığı ortaya konan bir çok yabancının tek bir sulh ceza hakimi tarafından verilen ve denetime açık olmayan kararları nedeniyle aylarca özgürlüğünden mahrum kalabildiğini, uzun idari gözetim sürelerinin idare üzerinde külfet oluşturmasının yanı sıra yabancılar için de telafisi güç zararlara sebebiyet verdiğini, yalnızca bir hakim tarafından idari gözetim itirazlarının incelenmesinin çoğu zaman o şehirde hatalı uygulamanın yerleşmesine sebebiyet verdiğini ifade etmektedir.

Ayrıca son zamanlarda geri gönderme merkezlerinde gerçekleşen hadiseler idari gözetim itirazından hakkaniyete uygun sonuç alamayan kimselerin serbest kalma umuduyla ölümü göze alarak kendilerine zarar verdiklerini, uygulamanın ve düzenlemenin

hukuksal problemlerin yanında psikolojik sorunlara da sebebiyet verdiğini göstermektedir.

Öte yandan büyük şehirlerde gerçekleşen vaka sayısının ve kapasitesi yüksek geri gönderme merkezlerinin bulunduğu şehirlerde idari gözetim altında tutulan yabancı sayısının fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu yoğunluğu tek bir hakimliğin karşıyor olması dosyaların hakkaniyete uygun olarak incelenmesine engel olmaktadır.

Bu nedenlerle 6458 sayılı kanun kapsamı itibariyle yapılan idari gözetim itirazlarının tek bir sulh ceza hakimi tarafından değerlendirileceğine dair karardan vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2- Sulh ceza hakimliklerince yapılan idari gözetimin hukuka uygunluk denetimi "risk almama kaygısı" ve "idari kabahatin cezalandırılması saiki" olmaksızın yapılmalıdır.

Yukarıdaki başlık altında izah edildiği üzere idari gözetim kararlarının hukuka uygunluk denetimi bakımından münhasıran 2. Sulh Ceza Hakimleri görevli kılınmıştır. Bu denetim esnasında derneğimiz avukatları tarafından tecrübe edilen bazı sorunlar ve geliştirilen çözüm önerilerimiz řu şekildedir;

- Haklarında sınır dışı etme kararı tesis edilen yabancının sınır dışı etme kararına karşı dava açmış olması kanunun 53'üncü maddesi gereği sınır dışı kararının icrasını durduracak olup icra edilemeyecek olan sınır dışı etme kararına bağlı olarak yabancı hakkında uygulanan idari gözetimin zaruri olmadığı kabul edilmelidir.

Uygulamada ise idare mahkemelerinde dava ikame edilmiş ve bildirimde bulunulmak sureti ile işlemin icrası durdurulmuş olmasına rağmen yabancı hakkındaki sınır dışı etme kararının aktif olduğu gerekçe gösterilerek "*idari kabahatin cezalandırılması*" amacıyla idari gözetim itirazlarının reddine karar verilmektedir. Bu doğrultuda hükmolunan sulh ceza hakimliği kararları hukuka aykırı olmakla beraber sınır dışı edilemeyecek olan yabancının özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edilmemesi, "*idari kabahatin cezalandırılması*" saiki güdülmeksizin karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

- İdare tarafından yabancı hakkında tesis edilen idari gözetim kararı, kanuni düzenlemeler ve hukukun genel ilkeleri doğrultusunda başvurulması gereken son çare olması gerekirken uygulamada ne yazık ki yabancının özgürlüğünün kısıtlanması başvuru ilk tedbir olmaktadır. 6458 sayılı kanun ve bu kanuna istinaden yürürlüğe giren İdari Gözetim Alternatif Yükümlülükler İlişkin Yönetmelik hükümlerinde yabancı hakkında sınır dışı etme kararı tesis edildikten sonra alternatif yükümlülükler başvurulması gerektiği, alternatif yükümlülüklerin yeterli olmadığı durumlarda ancak yabancının idari gözetim altına alınabileceği açıkça düzenlenmiştir.

Bu nedenle yabancıların da özgürlük ve güvenlik hakkının koruma altında olduğu dikkate alınarak özgürlüğün esas, kısıtlamanın istisna olduğunun unutulmaması, sulh ceza hakimliklerinin alternatif yükümlülüklerin yeterliliği konusunda daha hakkaniyetli denetim yapması gerektiği kanaatindeyiz.

- Sulh ceza hakimlerinin verdiği kararların kesin olması ve itiraz/istinaf/temyiz incelemesine tabi tutulmaması ise hükmolunan kararların ne derece mühim olduğunu göstermektedir. İdarenin tesis etmesi gereken işlemlerinde hukuk devleti ilkesine bağlı kalmasını sağlama vazifesi idari gözetim kararlarına yönelik yapılacak denetimlerle sulh ceza hakimliklerinin kararları ile mümkün olacaktır.

İdari gözetim itirazları neticesinde hükmolunan kararların idarenin daha sonraki kararlarını etkilediğinin göz ardı edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

- Kanununun 57'nci maddesi uyarınca idari gözetim kararlarına karşı idari gözetimin şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla sulh ceza hakimliklerine başvuru yapılabilmektedir. Ancak ne var ki uygulamada pek çok hakimlik tarafından evveliyatlı dosyalarda ilk ret kararlarının aksine kararlar vermekten kaçınıldığı, değişen durumların somut varlığı halinde dahi değişiklik bulunmaması gerekçesi ile tekraren ret kararları verildiği görülmektedir.

Yeniden yapılan itirazlarda idari gözetimin süresi, zaruriliği, idari gözetimin dayandığı olgulardaki değişiklikler ve adli veya idari gelişmelerin dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz.

- Özellikle ülke güvenliği açısından tehdit oluşturduğuna yönelik iddialarla hakkında idari gözetim kararı tesis edilen kişilerin itirazları hakkaniyete uygun şekilde incelenmemekte, "risk almama" saikiyle kişilerin fiili durumları, aile bağları, ülkemizdeki geçmiş yaşam tecrübeleri, iddiaların kaynağı ve itibar edilebilirliği ile ilgili denetimler yapılmaksızın itirazların reddine karar verilmektedir.

Bu doğrultuda aynı gerekçelerle tesis edilen sınır dışı etme kararlarına yönelik idare mahkemelerinin verdiği kararlarla sulh ceza hakimliklerinin idari gözetimler hakkında verdiği kararlar arasında çoğu zaman ciddi çelişki meydana gelmektedir. Bununla beraber daha önce kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmadığı yönünde idare mahkemesi tarafından hükmolunan mahkeme kararları bulunmasına rağmen bazı yabancıların ilerleyen tarihlerde aynı gerekçelerle tekrar idari gözetim altına alındığı, bu kişilerle ilgili yapılan idari gözetim itirazlarının ise kesinleşmiş mahkeme kararları görmezden gelinerek Sulh Ceza Hakimliklerince "risk almama" kaygısıyla reddedildiği gözlemlenmiştir.

İtirazların değerlendirilmesi aşamasında hakimlerin kişisel risk alma gibi bir kaygı gütmemesi, değerlendirmede yalnızca mevzuat ve yüksek mahkeme içtihatlarını referans alınması gerektiği kanaatindeyiz.

- Adli işleme konu olan yabancı, adli yönden yapılan tahkikat neticesinde serbest bırakılsa dahi hakkında, yurt dışına çıkış yasağı tesis edilmemesi halinde, idari yönden tahkikat yapılarak sınır dışı etme ve idari gözetim kararı tesis edilmektedir.

Kişinin eyleminin karşılığı cezai bir yaptırım olsa dahi tutuklama yahut adli kontrol tedbirlerinin şartları oluşmadığına hükmedilmesinin yanında aynı eylem ve aynı kişinin idari yaptırımlar ile cezalandırılması uygulamada çözümlenemeyen bir durumdur.

Nitekim sulh ceza hakimlikleri tarafından incelenen itirazlarda bu hususlar göz ardı edilmekte ve kişinin tutuklama benzeri bir sonuç doğuran idari gözetim altında tutulmasının hukuka uygunluğuna karar verilmektedir.

Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğindeki bu uygulamadan vazgeçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

- 6458 sayılı kanunun 57'nci maddesinde 6 aylık idari gözetim uygulamasından sonra ancak ve ancak sınır dışı etme işlemlerinin yabancıya iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde 6 ay daha uzatılabileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu iki durum dışında kalan ve idari gözetim ilk tesis edildiği anda geçerli olan gerekçelerin ikinci altı aylık dönemde idari gözetimin devamına gerekçe olamayacağı kanunda açıkça ifade edilmiştir.

Buna rağmen 6 aylık sürenin sonunda yapılan itirazlarda sulh ceza hakimliklerince söz konusu iki sebep değerlendirilmeksizin idari gözetim ilk tesis edilirken ortaya konan sebeplerin (kamu güvenliği, kaçma kaybolma, yasa dışı giriş, sahtecilik vb.) hukuka uygun olduğu gerekçesiyle idari gözetim itirazlarının reddine karar verildiği görülmektedir. İkinci 6 aylık dönemlere ilişkin kanunda sayılı değerlendirme kriterlerinin itiraz kararlarında dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BAROLARIN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- Geri gönderme merkezlerine ulaşım sorununun çözülmesi adına baro servislerinin, merkezlerde avukatların çalışma alanlarının oluşturulabilmesi adına bilgisayarlı baro odalarının avukatların kullanımına tahsis edilmesi gerekmektedir.

Ülkemizin yasalarına ve kurumların işleyişine olan bilgisizlikleri nedeniyle savunulmaya en çok muhtaç kişi grupları arasında yer alan yabancı uyruklu kişilerin iş ve işlemlerinde uygulamada birçok sorunla karşılaştığı yukarıdaki maddelerde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Gerek kurumun, gerek yargı organlarının bu alandaki ihtiyaca cevap vermeye yönelik

çabasının çoğu kez mevcut imkanlar dahilinde yetersiz kalması nedeniyle avukatların meslek ihtiyaçlarının karşılanması noktasında baroların destek olması gerekmektedir. Özellikle büyük şehirlerde geri gönderme merkezlerine toplu taşımayla ulaşım imkanının bulunmaması ve merkezlerin fiziki imkanları barolar tarafından çözüm üretilebilecek hususlardır.

Bu nedenle geri gönderme merkezlerine ulaşım sorununun çözülmesi adına baro servislerinin, merkezlerde avukatların çalışma alanlarının oluşturulabilmesi adına bilgisayarlı baro odalarının avukatların kullanımına tahsis edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2- İdarenin davalarda hükmedilen vekâlet ücretini yasal sürelerle uyararak ödemesi hususunda çalışmalar yapılmalıdır.

İdari Yargılama Usulü Kanununun 28'inci maddesinde davalarda hükmedilen vekâlet ücreti ve yargılama giderlerinin, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bildirim tarihinden itibaren, gecikmeksizin ödemesi gerektiği, ödeme süresinin 30 günü geçemeyeceği açıkça düzenlenmiştir.

Ancak uygulamada yazılı başvurudan itibaren bir yılı aşan sürelerle rağmen idarenin vekâlet ücreti ve yargılama giderlerini ödemediği sık sık karşılaşılan problemler arasındadır.

Bu hususta hükmedilen vekâlet ücretlerinin yasal sürelerle uyularak ödenmesi için çalışmalar yapılması, avukatlara gerekli desteğin verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

3- Avukatların havalimanı transit bölge inad yolcu gözetim alanına ulaşımı konusunda yaşadığı sorunların çözümü adına mülki idare Amirliği ile görüşmeler yapılması, avukata erişim hakkının sağlanması gerekmektedir.

Ülkemize giriş yapacakları esnada yetkililer tarafından talep edilen belgeleri sunamayan, eksik belge ibraz eden ya da bu belgelerinde bir usulsüzlük saptanan yabancılar, kabul edilmeyen (INAD) yolcu olarak sınıflandırılmakta ve havalimanı transit bölgede ayrılan INAD yolcu gözetim alanında tutulmaktadır. Avukatların bu kişilerle görüşebilmesi öncelikle mülki idare Amirliğine yapacakları yazılı başvuru ile mümkün olmakta, yazılı başvuru sonrası mülki idare Amirliği tarafından göç idaresine yazı yazılmakta, göç idaresinin olumlu cevabı sonrasında mesai saatleri içerisinde avukatın INAD yolcu kısmına erişimi mümkün olmaktadır.

Ancak bu süreç çoğu zaman aynı gün içerisinde tamamlanmamakta, kimi zaman da görüşme taleplerine olumsuz yanıt verilmektedir. Bu durum yabancıların avukata erişim hakkını engellerken avukatlar açısından gereksiz iş yüküne sebebiyet vermektedir. Ayrıca INAD yolcu gözetim alanında yabancı ile görüşmelerin yapılacağı alanın fiziki olarak yetersiz olması nedeniyle avukatlar yabancı ile sağlıklı bir görüşme de yapamamaktadır.

Avukatların havalimanı transit bölge INAD yolcu gözetim alanına ulaşımı konusunda yaşadığı sorunların çözümü adına mülki idare Amirliği ile görüşmeler yapılmasının, görüşme alanlarının fiziksel açısından yeterli hale getirilmesi hususunda çalışmalar yapılmasının gerektiği kanaatindeyiz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞININ YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İkamet izni başvurularının konsolosluklar aracılığıyla da yapılabileceğine dair yasal düzenleme uygulanabilir hale getirilmelidir.

6458 sayılı Kanununun 21'inci maddesi ile ikamet izni başvurularının yabancının ülkeye giriş yapmadan önce vatandaşı olduğu veya yasal olarak bulunduğu ülkedeki konsolosluk aracılığı ile yapılabileceği esas olarak düzenlenmiştir. Ancak konsolosluklarımızın ikamet izni başvuru sürecini yürütebilecek alt yapı ve donanımına sahip olmaması nedeniyle ikamet izni başvuruları ülke dışındaki konsolosluklarda yapılamamakta, ancak ve ancak Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra sistem üzerinden randevu alınarak ve ilgili il göç idaresi müdürlüğünde hazır bulunarak yapılabilmektedir.

Bu durum ülkemize geldikten sonra ikamet izni başvuruları reddedilen ve çıkış yapmayan yabancılar göz önüne alındığında kayıt dışı yabancı sayısını da artırmakta olup konsolosluklar aracılığıyla başvuru usulünün aktif hale getirilmesi için gerekli altyapı ve donanımın sağlanması hususunda çalışmalar yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

BEŞİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİNİN YETKİ ALANINDAKİ PROBLEMLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- Turizm amaçlı ikamet izni başvurularına ilişkin getirilen yeni uygulama, beraberinde kayıt dışı yabancı sayısını artırmış olup bazı kişi gruplarının sorunlarının çözümü için yeni bir ikamet izni çeşidi ihtiva eden mevzuat düzenlemesine gidilmelidir.

Raporun 1.3. numaralı maddesinde ülkemizde turizm amaçlı ikamet izni ile ikamet eden kişilerin önemli bir kısmının; menşe ülkesinde doğrudan hedef halinde olmadığından ülkelerinin resmi makamlarından edindikleri belgelerle ikamet izni başvurusunda bulunan veya yıllardır ülkemizde ikamet eden, uyum sağlayan, yerleşik bir düzen kuran kişilerden oluştuğu ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

Ancak gelinen aşamada, bu durumun kanununun 15'inci maddesinin (f) ve(g) bentlerine aykırı olması, aslında turist olmayan birçok yabancının turizm ikametiyile ülkemizde

kalmasına neden olması göz önüne alınarak İl Göç İdaresi Müdürlükleri tarafından yeni bir uygulama getirilmiş; turizm amaçlı ikamet izni başvurularında, ikamet izni başvurusunun kalış amacına uygun olması gerektiği gerekçesiyle başvuru sahiplerinden banka hesap dökümü gibi belgelerin yanı sıra seyahat planı ve konaklama yerine ilişkin bilgi ve belge talep edilmeye başlanmıştır.

Belirtilen evrakın yukarıdaki kişi grupları bakımından temininin imkansız olması nedeniyle bu durum gerçeğe aykırı seyahat planı düzenleyen kuruluşların doğmasına dahi sebebiyet vermiştir.

Doğrudan hedef halinde olmadığından ülkelerinin resmi makamlarından edindikleri belgelerle turizm amaçlı ikamet izni başvurusunda bulunan veya yıllardır ülkemizde ikamet eden, uyum sağlayan, yerleşik bir düzen kuran kişiler bakımından aile bağları, ikamet süresi, menşe ülkedeki durumu ve çocuğun yüksek yararı gibi hususlar göz önüne alınmalı; yasal statülerinin korunması adına ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına tespiti için göç idaresi personelleri, bürokratlar, hukukçular ve hemşeri dernek temsilcilerinden oluşan bir istişare ekibi kurularak alınacak kararlar doğrultusunda, yeni bir ikamet izni çeşidi ihtiva eden mevzuat düzenlemesine gidilmelidir.

2- Havalimanlarında uygulanan iltica prosedüründe kişilerin ülkeye girişlerinin sağlanması ve geri gönderme merkezlerinde tutulmaları ile bu tutulmaya ilişkin itiraz prosedürü hususunda mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

Ülkelerinde maruz kaldıkları insanlık dışı muamele nedeniyle doğdukları toprakları terk etmek zorunda kalan yabancılardan bir kısmı ülkelerini alelacele terk etmeleri nedeniyle vize edinmemesi, bir kısmı muhalif olmaları nedeniyle ancak ve ancak sahte evraklarla ülkelerinden çıkış yapabilmeleri, bir kısmı ise evraklarının tam olmasına rağmen Türkiye'ye giriş yasağı bulunması sebebiyle ülkemize giriş yapamamakta, söz konusu durum sebebiyle geldikleri yere de dönememektedirler.

Bu kişiler ülkemizden uluslararası koruma talep etmelerine rağmen kimi zaman başvuruları alınmamakta ve iddiaları dikkate alınmaksızın geldikleri yere geri itilmektedirler. İltica başvurusu işleme alınan ancak kabul edilmeyen kişiler ise itiraz prosedürü sonlanana kadar havalimanında, kısıtlı imkanlara sahip alanlarda tutulmaktadır.

Asgari yaşam standartlarının çok altında bulunan bu bölümler bir insanın sürekli kalmasının mümkün olmadığı yerlerdir. İtiraz prosedürü sonuçlanıncaya kadar bu yabancılar (ve çocukları-bebekleri) 24 saat ışıklı bir ortam olan salonlarda açık hava gibi ihtiyaçlarını giderebilme imkanı olmaksızın bir yıla yakın ve bazen daha uzun süren dava süreci neticeleninceye kadar bekletilebilmektedirler.

Bu kapsamda;

- Bu şahısların güvenlik açısından tehdit oluşturmamaları durumunda belirli

sürelerde imza vererek bildirimde bulunmak şartıyla ülkeye girişinin sağlanmasına yönelik mevzuat düzenlemesi yapılması,

- Güvenlik açısından tehdit oluşturduğu düşünülen şahısların ise geri gönderme merkezlerinde (itiraz hakkı bulunmak şartıyla) tutulmasına ilişkin mevzuat düzenlemesi yapılması

gerektiği kanaatindeyiz.

3- Mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi olarak ya da insani ikamet izni veyahut geçici koruma kapsamında kalan yabancılara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlayan mevzuat düzenlemesine gidilmelidir.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 42'inci maddesi yalnızca kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle ülkemizde kalan ya da Bakanlığın belirlediği şartlara uyan yabancılara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlamakta ancak sekiz yıl kesintisiz olarak ülkemizde kalmış olsalar dahi mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi olarak ya da insani ikamet izni veyahut geçici koruma kapsamında kalan yabancılara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlamamaktadır.

Bu durum ülkemizde kalıcı olarak yerleşme amacı taşıyan ve kesintisiz en az sekiz senedir yasal olarak bulunan bazı yabancıların durumunu belirsiz hale getirmekte ve gelecek kaygıları nedeniyle topluma uyum sağlama motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Ayrıca uluslararası koruma, geçici koruma ve insani ikamet izni prosedürleri süreklilik arz eden başvuru, takip ve yükümlülükler içerdiğinden idarenin yoğunluğunu artırmakta ve hizmet işleyişini aksatmaktadır.

Bu hususta yapılacak mevzuat değişikliği ile, mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma başvuru sahibi olarak ya da insani ikamet izni veyahut geçici koruma kapsamında kalan yabancılara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlayacak yasal bir düzenleme ile yabancıların yasal durumlarının daha net ve öngörülebilir hale getirilmesi, ülkemizde yasal kalmaya devam etmelerini teminle toplumsal düzene uyum sağlamaları ve idare üzerindeki iş yoğunluğunun hafifletilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

4- Geçici barınma merkezlerinde tutulanlar bakımından, tutulmanın sonlandırılması hususunda itiraz prosedürünün belirlenmesi, mevzuat düzenlemesine gidilmesi gerekmektedir.

Geçici Koruma Yönetmeliğinin 8'inci ve 12'nci maddelerinde kayıt işlemleri esnasında

veya sonrasında geçici koruma kapsamına alınmayacağı anlaşılan yabancıların geçici korumadan yararlandırılmayacağı, yararlandırılmışsa da geçici korumalarının iptal edileceği hüküm altına alınmış, 8'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında geçici koruma kapsamına alınmayacağı anlaşılan yabancıların veya geçici koruması iptal edilen yabancıların ülkelerine dönüşleri sağlanıncaya kadar geçici barınma merkezlerinin özel bir bölümünde veya valiliklerce belirlenecek yerlerde idari gözetim kararı alınmaksızın aile üyeleriyle birlikte barınabileceği hüküm altına alınmıştır.

06.06.2022 tarihinden itibaren il göç idaresi müdürlükleri nezdinde Geçici Koruma Yönetmeliğinin 36'ncı maddesi kapsamında barınma merkezleri kurulmuştur. Ancak geçici barınma merkezlerinde alkonulan bu kişiler bakımından tutulmalarının sonlandırılmasına ilişkin bir itiraz mekanizması mevcut değildir. Nitekim bu hususta Sulh Ceza Hakimliklerine yapılan itirazların da kişilerin idari gözetim altında tutulmadığı gerekçesiyle reddedildiği derneğimiz avukatları tarafından gözlemlenmiştir.

Mahkemeye erişim hakkını ihlal eden bu sorunun çözüm için geçici barınma merkezlerinde tutulanlar bakımından, tutulmanın sonlandırılması hususunda itiraz prosedürünün belirlenmesi, mevzuat düzenlemesine gidilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

SONUÇ

Hazırlanan bu raporda, göç alanında çalışan birçok sivil toplum kuruluşu ve avukat tarafından tespit edilen ve zaman zaman basın aracılığı ile ya da bürokratik temaslar ile dile getirilen meseleler irdelenmiş ve muhtemel çözüm önerileriyle birlikte ilgililerine sunulmak üzere kaleme alınmıştır.

Raporumuzun giriş kısmında belirttiğimiz üzere, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat, yabancıların hukuki durumlarına ilişkin hususları sistematik ve modern çözüm yöntemleriyle ele almış, idari makamlar tarafından güncelle uyum sağlanması adına sürekli olarak yeni yöntemler geliştirilmişse de meydana gelen siyasi gelişmeler, ülkemizin coğrafi konumu gereği sürekli olarak göç alması ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar nedeniyle kamu hizmetinin verimli ve hakkaniyete uygun şekilde sunulması hususunda bazı aksaklıklar yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Bu kapsamda yasama, yürütme ve yargı organlarına destek olunması açısından hazırlanan bu raporun alanla ilgili sorunların çözümüne katkıda bulunmasını ümit eder, saygılarımızı sunarız.

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

Ali Kuşçu Mah. Fatih Türbe Sk.
Refah Apt. No: 31/2 Fatih / İSTANBUL
T. 0212 531 20 25 F. 0212 531 20 26

M: info@umhd.org.tr
W: www.umhd.org.tr